

Univerzita Palackého

Filozofická fakulta

Katedra historie

Bc. Filip Vávra

Maciej Strykowski: Pohled polsko-
litevského humanistického historika na
české dějiny

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Antonín Kalous, M.A., Ph. D.

Olomouc 2019

*Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval
samostatně a na základě citovaných pramenů a literatury.*

.....

Podpis autora práce

Obsah

I.Předmluva	4
II.Polsko a Litva začátku raného novověku	6
III.Osobnost MaciejeStrykovského	17
IV.Podoba kroniky, její vydání, a její vlivy	20
V.Strykowského pohled na české dějiny	23
• Příklad slovanů	23
• Přijetí křtu	24
• První konflikty	26
• Čeští králové	27
• Jan Hus a otázka vyznání	32
• Války s Řádem Německých	34
• Husitské války	36
• Období po Husitských válkách a vztahy s českými žoldněři	38
• Období Jiřího z Poděbrad	42
• Vláda Jagellonců na českém trůnu	44
• Konec zájmu o české dějiny	48
VI.Vybrané osobnosti Českých dějin	50
VII.Závěr	55
VIII.Prameny a literatura.....	60

I. Předmluva

Historiografie a mezinárodní vztahy jdou ruku v ruce. Navzájem se ovlivňují, kroniky jsou ovlivněny dobou a místem svého vzniku, stejně tak kroniky ovlivňují čtenáře, kteří v této době a dobách pozdějších žili. Pokud se chceme zajímat o lidské myšlení, chceme také vědět, jak se tito lidé dívali na svět okolo sebe. Je proto důležité prozkoumat zdroje informací, které jim byly člověku v dané době dostupné. Téma vztahů mezi Čechy a Němci se v naší literatuře objevuje již dlouho a hojně. Vztah těchto dvou skupin byl vždy pro formování tohoto státu jeden z podstatnějších vlivů. Respektive bylo módní o tomto vztahu bádát. Je proto pochopitelné, že poněkud zastiňuje dějiny vztahů s jinými národy. O vztazích mezi českou a polskou stranou se toho nenapsalo zdaleka tolik, ale stále se najdou práce, které jsou více, než kvalitní. Mnoho jich je staršího data, jako díla historiků Josefa Macůrka a Jaromíra Mikulky. Tyto důležité osobnosti bádání o česko-polských vztazích byli v této oblasti aktivní především v šedesátých letech. *Češi a Poláci v minulosti I a II*, vydané v Praze v letech 1964 a 1967, by se daly považovat za jednu ze základních prací v tomto badatelském oboru. Práce je dílem několika autorů, které jakožto editor zaštiťuje Josef Macůrek. Věnuje se spíše jejich společným interakcím na poli diplomatickém, vojenském, a celkově politickém. Nezajímá se příliš o to, jaké názory měla jedna strana na druhou. Tímto se na druhou stranu zabývá Jaromír Mikulka, který v roce 1963 vydal práci s názvem *Letopisná literatura v Čechách a v Polsku, o vzájemném poměru obou národností*. Tyto práce jsou bohužel poměrně staré, i přesto, že přináší mnoho důležitých poznatků. Mezi novější práce by se dala zařadit kniha Piotra s. Wandycze s názvem *Cena svobody. Sřední Evropa v dějinách od středověku po současnost*. Vyšla v Praze roku 1998 a zabývá se rozsáhlým obdobím dějin, čili pro nastínění jednotlivých období je poněkud stručnější. Dobrým příkladem podrobné práce by mohla být diplomová práce Josefa Vávry nesoucí název *Jan Dlugosz a jeho pohled na Čechy* z roku 2004, která se zabývá vztahem pravděpodobně nejvýznamnějšího polského historika Jana Dluhoše k českým dějinám. Jako moderní příklad by se dala uvést

monografie od Romana Barona a Romana Madeckého nesoucí název *Česká polonistická studia, tradice a současnost: (filologie, historie, politologie, právo)*, která byla vydána roku 2014 v Praze. Jako další autory, kteří se tohoto tématu alespoň dotkli, bychom mohli jmenovat Čechy Emanuela Janouška, Václava Letoříka, Josefa Macka, a Poláky Roberta Hecka, Ewu Maleczynskou a Stanisława Solického¹.

Vztahy národů a států jsou v rámci historických kronik poměrně kontroverzním tématem. Nejinak je tomu i v případě vztahů česko-polských. Češi a Poláci často v dějinách stojí proti sobě jako rivalové, což se odráží i v historiografii obou zemí. Objevují se zde vyhraněné názory, ale i náznaky bratrství, jelikož si byly oba státy blízko jazykově a často i dynasticky. Jak již bylo řečeno na začátku, historiografie a mezinárodní vztahy jsou vzájemně propojeny a tato práce se pokusí nastínit, jak do této dynamiky zapadá kronika Macieje Strykowskiého nesoucí název *Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi*. Je to kronika, která byla jednou z nejrozšířenějších a nejoblíbenějších kronik raného novověku v polsky mluvící Rzeczpospolitě mimo jiné díky tomu, že byla napsána polsky. Polský jazyk se během šestnáctého století, kdy tato kronika vyšla, rozšířil i mezi šlechtu na území Litvy a s ním přišla i polská literatura. Krom toho byla také přeložena do ruštiny, o čemž se můžeme dozvědět více v monografii A. I. Rogova *Rusko-pol'skie kul'turnye svjazi v epochu vozroždenija. Strykovskij i ego chronika* (1966) a disertační práci Christine Watson s názvem *Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts*. Obě tyto práce se také mimo jiné zabývají pohledu historiografů a mezinárodními vztahy směřek k Polsku². Kronika se tedy dostala do rukou mnoha šlechticů Rzeczpospolity a ti si díky ní mohli utvořit obraz Čechů³. Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem tento obraz mohl vypadat.

---

¹ VÁVRA, Josef. Jan Długosz (1415 - 1480) a jeho pohled na Čechy [online]. 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavel Boček., s 3

² WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto,

II. Polsko a Litva začátku raného novověku

V této kapitole by bylo vhodné nastínit historické souvislosti pro lepší zasazení práce do kontextu. Kapitola se bude věnovat období, ve kterém se odehrály události, o nichž píše Maciej Strykowski, a kterými se skrz jeho dílo zabývá i tato práce. Vlastí byla pro Macieje Strykowského Rzeczpospolita, takzvaná šlechtická republika, kterou tvořila pevná personální unie Polska a Litvy, respektive knížectví litevského a království polského.

Na sklonku čtrnáctého století bylo Polsko roztrženo na úřední knížectví, která postupně ovládl český král Václav II., tehdy králi český a polský⁴. Část šlechty jej jako panovníka uznávala, část se mu postavila⁵. Opozici vedl Vladislav Lokietek, piastovec a kníže Brestu Kujavského. Zprvu byl donucen vzdát se skryt nedaleko Krakova⁶. Jakmile se naskytlá příležitost, využil oslabení moci Václava II. při snaze zajistit uherskou korunu, a také jeho nepřítomnosti v Polsku a dal se do pohybu⁷. Díky tomu, že čím dál silnější polská šlechta stála v opozici s dosazenými českými úředníky, přidala se k němu⁸. Paralelně s ním se severu země zmocnil Řád německých rytířů, jeho budoucí nepřítel. Podařilo se jim získat Gdaňsk, a to roku 1308⁹. Ten se ke křižákům přidal dobrovolně¹⁰.

Rok 1306 byl pro Lokietka rokem dobrým, i když pro Přemyslovce znamenal vymření mužské linie. České země měly jiné problémy, než se zajímat o Polsko a když se Lokietkovi podařilo roku 1314 dobýt Poznaň, získal tak definitivní kontrolu nad Velkopolskem. Podařilo se mu upevnit moc a mohl se nechat na Wavelu roku 1320 korunovat králem polským¹¹. Prvním významným krokem ke sblížení Polska a Litvy by se dala považovat svatba Lokietkova syna Kazimíra s Aldonou, dcerou

---

⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 74 - 80

⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 76 - 79

⁶ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 53

⁷ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 80 - 84

⁸ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 53

⁹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 85

¹⁰ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 54

¹¹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 84 - 88

litevského knížete Gedimína¹². Tento sňatek mimo jiné usnadnil příchod Jagellonců na polský trůn. Ve sňatkové politice pokračoval svatbou jeho dcery Alžběty za Karla Roberta Anjou, uherského krále¹³.

Potřeboval rychle získat spojence, jelikož se proti němu spojili oba sousedé severní i jižní. Na scénu totiž přišel Jan Lucemburský, který si vytyčil za cíl získat polskou korunu pro sebe. Tomu se již podařilo získat Slezsko a zbytek Polska byl z obou stran ohrožen¹⁴.

Po smrti Vladislava Lokietka neměl nový král Kazimír III. snadný úkol. Musel Polsko nejprve upevnit zevnitř, takže potřeboval centralizovat úřady. Vytvořil dvorní úřady, jako byli nejvyšší konoří, kancléř, a tak dále. Využil tak zvaného Magdeburského práva (česky Děvína) a nově založeným městům podle jeho vzoru udělil samosprávu¹⁵.

Kazimírovi se podařilo diplomatickou cestou Jana Lucemburského přesvědčit, aby se vzdal polské koruny. Ponechal si však Slezsko. Za pomoci papeže získal území, které mu sebrali Němečtí rytíři, a nakonec oficiálně uzavřel s českým králem Karlem IV. mír¹⁶, jehož cenou bylo Slezsko, které se stalo součástí zemí české koruny¹⁷.

Spojencem Kazimírovým se stal uherský král Ludvík z Anjou, jeho švagr. Kazimír mu slíbil, že v případě, že nebude mít mužského potomka, rod Anjou zdědí polskou korunu¹⁸. Roku 1340 získal Kazimír Halič, o kterou ale musel bojovat s Litvou. Polsku se tak otevřela cesta do východní Evropy, a poznalo východní kulturu. Kazimír se roku 1356 definitivně zřekl Slezska a na oplátku od Lucemburků koupil Mazovsko¹⁹.

---

¹² KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 55

¹³ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 106 - 107

¹⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 106 - 107

¹⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 106 - 110

¹⁶ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 58

¹⁷ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 108

¹⁸ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 106 - 107

¹⁹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 108

Kazimír vydal nové zákoníky. Malopolsko od něj obdrželo zákoník *statut wielkopolski* a Malopolsko dostalo svůj zákoník nesoucí jméno *statut wislicki*. Mazovsku Kazimír povolil užívat zvykové právo. V Krakově také vznikl odvolací soud²⁰.

Kazimír upevnil místo polského království ve středu Evropy a za to si vysloužil titul „*Veliký*“. Zemřel roku 1320 bez mužského potomka²¹. Země nesoucí nové jméno *Corona regni Poloniae* přešla po jeho smrti do rukou Ludvíka z Anjou²². S ním a jeho matkou (svou sestrou) se Kazimír dohodl na hladkém přechodu koruny do Ludvíkovůch rukou²³. Vznikla tak personální unie Polska a Uher. Navzdory tomu, že se snažil vyjít polské šlechtě vstříc, ta si jej nijak neoblíbila. Spíše se věnoval chodu Uher, než Polska²⁴. Dokonce Polsko přišlo o některá území, které zabraly Branibory a Litva²⁵.

Po Ludvíkově smrti měla korunu zdědit jeho dcera Marie, která byla manželkou Zikmunda Lucemburského. Ten se stal králem uherským, ale polská šlechta se rozhodla pro jiného panovníka. Ti se rozhodli pro litevského knížete Jagella, pohana, kterého pokřtí a ožení s Hedvikou z Anjou²⁶.

Polské magnáty nejspíše zaujala rostoucí moc Litvy, která se během vlády Gedimina a Olgerda zvětšila několikanásobně. Byla to multikulturní země, která si získala významné postavení ve východní Evropě. O Litvě se poprvé dozvídáme od biskupa Bruna zmínkou z roku 1009. Litevci si, na rozdíl od Prusů, kteří byli buďto germanizováni nebo vyvražďováni, udrželi původní kulturu. I přesto, že jejich velkokníže Mendog ve třináctém století přijal křesťanství od Řádu německých rytířů, zůstala pohanská a Mendog sám se křesťanství zřekl²⁷.

---

²⁰ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 110

²¹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 110 - 111

²² MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 110 - 111

²³ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 61 - 62

²⁴ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 62

²⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 111 - 112

²⁶ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 112

²⁷ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 67 - 68

Oba státy měly ve století čtrnáctém společného nepřítele ve formě Řádu Německých rytířů. Pro obě země bylo spojení výhodné. Litva potřebovala najít své místo v křesťanském světě, Polsko potřebovalo silného spojence a oba státy chtěly porazit křižáky. Litva také našla oporu v boji proti Moskevské Rusi. Dokonce by se spojením ukončili spory o některá rusínská území, jako byla Červená Rus. Úrodná černoze na Ukrajině, které patřila Litevskému knížectví, byla také lákavým přínosem²⁸.

V Krévě roku 1385 vznikla smlouva, která potvrzovala spojení Litvy a Polska. Jagello přijal křest o rok později a přijal jméno Vladislav. Oženil se s královnou Jadwigou a byl korunován polským králem²⁹.

Došlo tedy ke spojení dvou v té době významných států, z nichž jeden byl stále ještě pohanský. To se ale rychle změnilo, jelikož se Litva christianizovala velice rychle. Spojení zemí proběhlo nebývale hladce. Vztahy mezi panovníky však tak jednoduché nebyly. Jagello a jeho bratranec Witold se nedohodli na postavení litevského knížete a samotné Litvy. Jagello svolil s titulem velkoknížete pro Vitolda a větší autonomií pro Litvu³⁰. Witold je naopak povinen sloužit králi a koruně a poskytovat vojenskou pomoc, když bude potřeba. Tak zvanou wieluňsko-radomskou unii roku 1401 bylo toto rozhodnutí oficiálně přijato³¹. Jagellova manželka Hedvika však zemřela, což znamenalo, že formální držitel polské koruny není naživu. Jagello si nicméně za ženu vzal Annu Cellskou, která byla vnučkou Kazimíra Velikého, a tím uspokojil šlechtu, která chtěla na trůně někoho z rodu Piastovců³².

Polsko a Litva učinily dobře, že se spojily do jedné unie, jelikož toto spolenectví otěstovali hned v následujících letech, kdy vyvrcholil konflikt s Řádem německých rytířů. Ti získali území v Pomoří a tím také přísun posil z Německa a západní Evropy. K vyvrcholení došlo 15. července roku 1410 v bitvě u Grunwaldu³³.

---

²⁸ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 112

²⁹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 112 -113

³⁰ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 72

³¹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 113

³² MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 113

³³ KOSMAN, Marceli: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 74

Toto datum je v Polsku oslavováno jako jedno z nejvýznamnějších vítězství. Navzdory jasnému vítězství se polsko-litevská strana nedokázala chopit příležitosti a umožnila křižákům odejít s laxnějším postihem. V roce 1411 v Toruni uzavřely Řád a Polsko mír³⁴.

Hrozba konfliktu s Řádem německých rytířů, a také Zikmundem Lucemburským, který stranil Řádu, však stále představovala problém. Poláci měli v podstatě štěstí, že v Čechách vypukly husitské války, jelikož odvedly pozornost Zikmunda Lucemburského do Čech a ještě k tomu oslabily jeho moc, když oddálily jeho zisk české koruny³⁵.

Další smlouvou utvrzující spojení Polska a Litvy by Horodelská unie z roku 1413. Litva měla mít nadále svého velkoknížete a stále bude mít určitou formu samosprávy, kandidáti na trůny obou zemí budou voleni a šlechta se propojí³⁶.

Ne vždy byl tento vztah harmonický. Po Vitoldově smrti, jeho nástupce Swidrigello nabídl křižákům spojení proti Polsku. Byl však poražen a velkoknížetem se stal Zikmund, Vitoldův bratr³⁷. Křižáci, kteří zaútočili roku 1431 na Polsko, byli odraženi a jako odvetnou akci Poláci provedli tažení směrem k Baltu roku 1433. Při tomto tažení jim výraznou měrou pomohli Sirotci³⁸.

Do popředí polské politiky se v polovině patnáctého století dostává šlechtická magnátská oligarchie. Jejím nejznámějším a nejvýznamějším představitelem byl Zbigniew Oleśnicki. Přesto, že bylo nástupnictví Vladislava III. předem potvrzeno, stejně jej šlechta volila. Oleśnicki se postupně dostal do čela polské politiky a prakticky vedl zemi³⁹.

Zasahoval do královských rozhodnutí, zasadil se o Vladislavovo odmítnutí české koruny a naopak úspěšně usiloval o propojení s Uhrami. To pro Vladislava znamenalo, že na něj netlačili jen magnáti polští, ale nyní také uherští.

---

³⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 114 - 115

³⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 114

³⁶ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 115

³⁷ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 75

³⁸ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 115 - 116

³⁹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 115 - 116

V nezdařené křížové výpravě roku 1444 padl. Jeho smrt a vnitřní rozbroje mezi šlechtou znamenaly oslabení polské moci⁴⁰.

I Litva přišla o svého panovníka, když byl velkokníže Zikmund zavražděn. Místo něj se vlády ujal Vladislavův bratr Kazimír. Olešnického pomalý pád začal jeho neshodou s Kazimírem, který nechtěl přijmout jeho korunovační podmínky. Obrátil se tedy na braniborského markraběte, což by ale znamenalo rozpad unie a poštvál tak proti sobě zbytek šlechty⁴¹. Poté postupně Olešnicki ztrácí moc a ustupuje do ústraní. Kazimír se stal králem Kazimírem IV. a i když se zdálo, že silně uchopil vládu v Polsku, i tak to byli nadále magnáti, kdo drželi faktickou moc⁴².

Kazimír propásl možnost připojit Prusko, které se chtělo zbavit nadvlády Řádu německých rytířů, k polskému království, když podcenil sílu Řádu, který jej porazil u Chojnic. Pruská území mu zatím unikala, takže se připravil na novou válku z Řádem⁴³.

Válce, která se poté rozhořela, se říká „Třináctiletá“. Nejdůležitější surovinou se v ní staly peníze, protože si obě strany najaly žoldnéře, kteří za ně měli bojovat⁴⁴. Kazimír si zajistil podporu pruských měst, což znamenalo, že disponoval vyšším kapitálem a získal tak vojenskou převahu. Dokonce se Kazimírovi podařilo od žoldnéřů odkoupit Malgbork, hlavní město a největší hrad Řádu⁴⁵. Toruňským mírem z roku 1466 byla válka ukončena. Řád sice přežil, ale přišel o většinu území⁴⁶.

Kazimír se oženil ženatý s jeho sestrou Ladislava Pohrobka Alžbětou. Kazimírovi, jakožto jeho švagrovi se naskytlá příležitost nárokovat si koruny českou a uherskou. Nemohl se ovšem této situaci plně věnovat, jelikož byl stále zaneprázdněn válkou s Křižáky. Proto nemohl nic udělat s faktem, že si šlechta

---

⁴⁰ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 116 - 117

⁴¹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 118 - 119

⁴² MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 119

⁴³ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 83

⁴⁴ Mnoho čechů, často husitů, se nechávalo v této válce naverbovat

⁴⁵ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 83

⁴⁶ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 118 - 120

obou zemí za své krále vybrala kandidáty z vlastních řad⁴⁷. V Uhrách jim byl Rákoczyho syn Matyáš Korvín, zatímco v zemích českých byl zvolen Jiří z Poděbrad. Když se pro Kazimíra přece jen na severu situace uklidnila, bylo již pozdě. I přesto mu byla nabídnuta katolickou jednotou, která chtěla katolického, nikoliv kališnického panovníka, česká koruna. Kazimír však byl blízkým spojencem českého krále Jiřího z Poděbrad a tuto nabídku odmítl i z pragmatických důvodů, jelikož nechtěl riskovat další konflikt⁴⁸. Nicméně další možnost se mu nabídla po smrti krále Jiřího. Mohl kandidovat na místo českého krále, ale dohodl se s českými stavy, že do Prahy pošle svého syna Vladislava, k němuž se ostatně Češi přiklínali. Byl to riskantní tah, jelikož se o to samé snažil i Matyáš Korvín. Vladislav se tak ocitl pod útokem uherských vojsk a podařilo se mu zajistit pouze vládu nad Čechami. Vojenské tažení i jiné snahy o Matyášovo sesazení byly neúspěšné. Vedlejší země koruny české tedy zůstaly v rukou Matyášových a tak tomu bylo do jeho smrti. Až teprve poté měli Jagellonci volné ruce získat zpět zbylá česká území a také uherskou korunu⁴⁹.

Jagellonci tak ovládali většinu střední a východní Evropy. Hlavní linie vládla nad královstvím polským a velkoknížectví litevskému, vedlejší linie, kterou začal Vladislav, měla v držení země koruny české a uherské. Díky rodinnému příbuzenství byly tyto země pevně semknuté. Z Jagellonců se stal jeden z největších šlechtických rodů Evropy⁵⁰.

Zatímco na západě se v druhé polovině patnáctého století zdála situace pod kontrolou, východ země se setkával s novými problémy. Moskevská Rus pod vedením „prvního cara vši Rusi“ Ivana III, začala útočit na ruské državy Litvy a snažila se je pohltnout do nové ruské říše⁵¹. Turci dobyli Janovské přístavy na Černém moři. Poláci si sice vytyčili za cíl tyto přístavy udržet, ale nezdařilo se jim to. Přišli tedy o významnou obchodní křižovátku a na nějakou dobu to znamenalo konec

---

⁴⁷ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 127

⁴⁸ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 127

⁴⁹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 127 - 128

⁵⁰ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 128 - 129

⁵¹ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 88

obchodu v Černém moři⁵². Podivné spojenectví s Tatary také nevedlo nikam, jelikož ti se velmi často proti Polákům obraceli⁵³.

Nakonec ani na západě utrpěly mocenské ambice Jagellonců ránu, když po prohrané bitvě roku 1526 utonul během ústupu Ludvík Jagellonský, král český a uherský. Na korunu obou zemí vznesl nárok Ferdinand Habsburský, který k tomu měl pádné důvody. Vladislav Jagellonský a Maxmilián I. již v roce 1515 uzavřeli s Habsburky dohodu při příležitosti sňatků jejich dětí, že v případě vymření jednoho z rodů po měči, může si ten druhý nárokovat jeho země. Vladislav tím chtěl předejít habsburskému spojenectví s Moskvou. Zikmund I. August nemohl zasáhnout, jelikož se na východě musel bránit tlaku jak Osmanů, tak Moskvy, a Ferdinandovi nijak nebránil stát se roku 1527 českým králem. Ačkoliv podpožil kandidaturu Jana Zápolského na uherský trůn, nedocílil tím ničeho, jelikož Ferdinand Zápolského porazil. Uhry se tedy rozdělily na království uherské, kterému zbylo prakticky území dnešního Slovenska, a Budínský pašalík⁵⁴.

Definitivní konec bojů s Řádem konečně přišel, když se velmistr Albrecht Hohenzollern zřekl katolického vyznání, prohlásil se za světského knížete a stal se protestantem. Stal se roku 1525 členem polské šlechty, když přísahal věrnost polskému králi Zikmundovi⁵⁵.

V Livonsku se obdobně roku 1557 Gothard Kettlers též prohlásil světským pánem a Livonské rytíře rozpustil. Přísahal sice věrnost Zikmundu II. Augustovi, ale toto území si nárokoval nejen moskevský car Ivan IV., ale také Dánsko i Švédsko. Polákům se toto území podařilo částečně udržet. Byl to začátek nepříjemných konfliktů se Švédskem a Moskevským Ruskem. K tomu nahrával sňatek Zikmundovy dcery Kateřiny s Janem Vasou, švédským následníkem trůnu. O sto let později se spojení s Vasy Polsku vymstilo v podobě tak zvané Potopy, konfliktu

---

⁵² MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 128 - 131

⁵³ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 89

⁵⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 130

⁵⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 131

mezi Poláky a Švédy, který málem znamenal podrobení celé země. Polákům se však podařilo výsledek tohoto konfliktu zvrátit⁵⁶.

Další chybu Jagellonci udělali, když povolili Braniborským Hohenzollernům zdědit Prusko, jehož Hohenzollernská větev vymřela. Napomohli tak vzrůstu moci Hohenzollernů, což nepřímo vedlo k pozdějšímu zániku Rzeczpospolity.

Konečně roku 1569 se zformovala polsko-litevská unie do tak zvané Rzeczpospolity. Došlo k tomu v důsledku sílící hrozby ze strany Moskevské Rusi. Litevská autonomie se v tomto případě projevila jako nevýhodná a proto se obě země definitivně spojily v jednu, když roku 1569 vyšla tak zvaná Lublinská unie. Tato unie znamenala, že navzdory tomu, že si Litva zachová některé samosprávné instituce, hranice mezi zeměmi zmizí a obě splynou v jeden stát. Sjednotila se měna, jeden král volený šlechtou a ta byla již definitivně spojená také⁵⁷. V roce 1572 zemřel Zikmund II. August bez mužského potomka a vymřela tak dinastie Jagellonců po meči⁵⁸. Na základě Lubliňské unie byl zvolen nový král, a to Jindřich z Valois. Ten však po smrti svého bratra, francouzského krále Karla IX., uprchl zpátky do Francie. Roku 1576 byl zvolen další král. Opustil Sedmihradsko, aby se stal polským králem⁵⁹. Za jeho vlády vydal Maciej Strykowski svou kroniku.

Nyní pevně semknutý sjednocený polsko-litevský stát v šestnáctém století obývalo 8 milionů obyvatel. Poláci byli nejpočetnějším etnikem ve státě, bylo jich 40%. Druzí byli Rusové, Němci na třetím místě s 10% a Litevci byli nepoměrnou menšinou. Počet šlechty také vzrostl. Tvořila zhruba desetinu celkové populace Rzeczpospolity, což je ve srovnání s ostatními evropskými státy velmi vysoké číslo⁶⁰. Těšila se množstvím privilegií, které ji také odlišovaly od šlechty jiných států. Ta přešla po roce 1569 i do řad litevských a ruských šlechticů. Byli skutečnými reprezentanty Rzeczpospolity, tak zvané šlechtické republiky. Rozšířil se mezi nimi polský jazyk, který od té doby výhradně používali. Král byl prvním představitelem

---

⁵⁶ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 131 - 132

⁵⁷ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 134 - 138

⁵⁸ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 115

⁵⁹ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s 119 - 123

⁶⁰ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 138

a reprezentantem státu. Zůstalo mu právo svolávání a rozpouštění sněmů a stále post nejvyššího soudce. Postupně však svoje pravomoci ztrácel a na úkor sněmu. Každá země měla svoje úředníky, jako byli maršálek, podkomoří a hetman. Provincie vedl starosta, který byl přímo podřízený králi⁶¹.

Šestnácté století v Polsku znamenalo změny v literatuře i kultuře. Renesance tu byla v plné síle a zároveň s humanismem se stala hybatelem této změny. Kultura Rzeczpospolity prošla nevídaným rozvojem a měla zde svůj specifický ráz. Tuto změnu vedla šlechta, která nyní stála v popředí změn, které probíhaly v polském prostředí. Především architekturu potkala řada změn. Královský hrad Wavel prošel rozsáhlou přestavbou z gotického hradu na reprezentativní renesanční palác. V Polsku se objevila řada italských umělců, kteří zde našli zázemí díky královně Boňe Sforze, manželce Zikmunda I. Starého⁶².

Humanistické a renesanční umění a myšlenky byly podporovány magnáty i samotným králem. Mezi mladými šlechtici a patriciji se objevila móda kavalírských cest do ciziny za účelem poznání světa⁶³. Díky tomu všemu se mohla o další krok posunout také polská literatura. Velice významnými pro rozvoj nejen literatury, ale také jazyka se stali muži jako Biernat z Lublinu, básník píšící polsky. Dále psal výhradně v polském jazyce Nikolaj Rej, tehdejší důležitý politik spisovatel. O obou lze mluvit jako o vůdčích osobnostech polskojazyčného písemnictví pravděpodobně i jako o jeho zakladatelích. Věda též držela krok s literaturou. Mikuláš Koperník představil svou teorii o pohybech nebeských těles, vznikla i mapa Polska roku 1526⁶⁴. Ruku v ruce s vědou a literaturou šla i historiografie. Roku 1556 byla představena Světová kronika Marcina Bielského, která byla dokonce napsána v polštině. Další kroniky, které v té době vyšly, byly latinská Kronika polska od Marcina Kromera, který byl warmijským biskupem, a stejnojmennou kroniku Jana Miechowity⁶⁵.

---

⁶¹ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 138 - 139

⁶² MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 138

⁶³ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 139 - 140

⁶⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 140 - 141

⁶⁵ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 142

Díky působení výše zmíněných autorů se v šestnáctém století Polština vyvinula natolik, že se stala hlavním jazykem Rzeczpospolity. Do té doby byla místo něj v literatuře používána latina, jelikož vzdělanci nepřipouštěli polštinu jako dostatečně vznešený jazyk. Nyní byla nejen běžným dorozumívacím jazykem, ale i jazykem vzdělců. Ostatně tomu napomáhaly i humanistické tendence. Podíl na rozvoji jazyka měl i český jazyk, který byl v některých aspektech vzorem pro reformy jazyka polského. Česká díla byla v polském prostředí velice dobře dostupná⁶⁶.

---

⁶⁶ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 142 - 143

III. Osobnost Macieje Strykovského

Abychom pochopili, jak na kroniku kriticky nahlížet, musíme se vcítit do osoby autora. Autobiografie obsažená v úvodu kroniky, ve které se autor čtenáři představuje, nám o něm prozrazuje hned několik věcí. Krom toho se nachází další informace o jeho životě přímo v textu kroniky⁶⁷. Později dostupné informace o autorovi sjednotil do souvislého textu Nikolaj Malinowski v edici z roku 1846. Dalšími historiky, kteří se Strykowským zabývali, byli Julia Radziszewska a Zbyslaw Wojtkowiak. Maciej Strykowski žil ve druhé polovině 16. Století⁶⁸, pocházel z prostředí dnešní Litvy a velkou část svého života sloužil jako voják bojující za Polsko-litevskou unii. Narodil se ve Strykowě roku 1547, odkud získal svůj přídomek. Strykow leží na území Mazovska a byl součástí Lodžského vojvodství. Dle Strykovského slov byl potomkem šlechty, jelikož svůj původ odvozoval od rodu Osostevidiů. Je však velmi pravděpodobné, že si svůj původ vymyslel.⁶⁹ Strykowski studoval ve městě Brzeziny, které po studiích ve věku šestnáct až osmnáct opustil a odecestoval na Litvu, kde se dal na vojenskou dráhu⁷⁰. Podle Zbyslawa Wojtkowiaka sloužil na ruských hranicích, jelikož v kronice podává detailní popisy tamního prostředí. Podle Wojtkowiaka je možné, že jeho úloha byla špionáž⁷¹. Roku 1574 se také přidal k diplomatické výpravě do Turecka, kterou vedl Andrzej Taranowski⁷². Poté, skoncoval s vojenskou kariérou, dal se do služeb několika šlechticů a posléze se dal na kariéru klerika. Učil se u žmuďského biskupa jménem Melchior Giedrojć. Po vysvěcení na kněze se stal proboštem Jurbarkaské kapituly, což potvrzuje dopis, ve kterém z roku 1586, ve kterém je takto titulován. Během svého působení jako klerik, vydal svou kroniku v roce 1582. O datu jeho smrti se lze pouze domnívat⁷³.

---

⁶⁷ WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto. s. 29

⁶⁹ Op. cit., s. 30

⁷⁰ Op. cit., s. 30

⁷¹ Op. cit., s. 31

⁷² Op. cit., s. 31

⁷³ Op. cit., s. 31

Kromě Kroniky vydal ještě několik dalších děl. Většinou se jedná o poezii a jiné kratší prozaické texty. Není s jistotou potvrzeno, jak velké množství textů vlastně napsal. Můžeme mu ale určitě připsat autorství *O poczatkach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żemojdzkiego i ruskiego, przedtym nigdy od żadnego ani kuszone, ani opisane, z natchnienia Bożego a uprzejmię pilnego doświadczenia*, které bylo vydáno až dlouho po jeho smrti⁷⁴.

Kontroverzním bylo Strykowskiho tvrzení, že je skutečným autorem kroniky *Sarmatiae Europae Decriptio*, jež vydal italský kapitán Alexander Guagnini, kterému se v polských končinách říkalo zkomoleně Gwagnin. Ten byl Strykowskiho nadřízeným, kapitánem kavalérie, a Strykowski jej nařkl z plagiátorství, kterému se měl dopustit pomocí jeho materiálu. Strykowskiho stížnost se dostala dokonce ke králi Štěpánu Báthory, který rozhodl ve Strykowskiho prospěch⁷⁵. Podle Wijtkowiaka je pravděpodobné, že Strykowski byl skutečně v právu, jelikož Guagnini předtím jiné dílo nepublikoval a jeho dílo je velmi podobné^{76,77}.

Celý svůj život se setkával s hrdými šlechtici Rzeczpospolity, kteří se právě stali čtenáři jeho kroniky. Autor psal kroniku způsobem, jaký se líbil právě polsko-litevské šlechtě, jelikož to byli právě oni, kteří tento typ literatury vyhledávali a četli. Kronika proto oslavuje jejich činy stejně jako činy jejich panovníků. Musím opět podotknout, že ve Strykowskiho době, respektive v 16. století, se v Rzeczpospolitě plně rozvinula renesance a humanismus. To se projevilo ve zvýšeném zájmu šlechty a měšťanstva o vzdělání.

Dalším faktorem je to, že Strykowski, krom toho, že byl spisovatelem, respektive než se dal na církevní dráhu, byl vojákem a za svou zemi nasazoval život.

---

⁷⁴ WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto., s. 32

⁷⁵ Op. cit., s. 32

⁷⁶ Op. cit., s. 33

⁷⁷ Více se o tomto sporu můžeme dozvědět v monografii WOJTKOWIAK, Zbyslav. *Aleksander Gwagnin i Maciej Strykowski dwaj autorzy jednego dzieła*, Poznań: Nauka i Innowacje 2015.

Je tedy pochopitelné, že loajalita k zemi, kterou bránil, se projeví i v jeho díle. A zde se zase vracíme k polsko-litevské šlechtě, která byla reprezentantem jeho rodné země, a tedy musí nutně být hlavním protagonistou knihy, která popisuje dějiny Polska a ostatních zemí Polsko-litevské unie. To pochopitelně platí také pro ostatní kronikáře Středověku a Raného Novověku. Jelikož byla kniha psána z pohledu šlechty, byla to právě šlechta, která se s tímto výkladem lehce ztotožnila. K tomu také přispělo, že kronika oslavovala činy jejich předků a stála jasně na jejich straně. Autorovi se dokonce v kronice podařilo navodit atmosféru sounáležitosti šlechty celé Rzeczpospolity nehledě na zemi, ze které pocházeli, ať už to byla Rus, Polsko, Žmud', či Litva. Kronika měla výrazný vliv na tuto vrstvu obyvatelstva. Byla však také jedním z nejúspěšnějších literárních děl polského novověkého spisovatelství. Významnou roli v tom také sehrál knihtisk. Pokud Strykowskiho kroniku srovnáme s ostatními narativními prameny polského dějepisectví, měla právě díky tomu, že byla tak populární, byla dostupná jazykově a fyzicky, a faktu, že se tehdejší šlechta, ale také i měšťanstvo začalo angažovat ve sbírání polské literatury a hromadění vědění v období renesance a humanismu v Polsku, obrovský vliv na tehdejší společnost, a to především v kontrastu se svými předchůdci. To nám může posloužit k pochopení toho, jak tehdejší polsky mluvící šlechtic vnímal svět okolo sebe, své dějiny a samozřejmě také vlastní postavení v dějinách světa a své země, jelikož mnohé informace o těchto věcech pravděpodobně čerpal právě z této kroniky.

IV. Podoba kroniky, její vydání, a její vlivy

Původní vydání kroniky, která byla poprvé vytištěna v roce 1582 v Královci, je rozdělena na 25 knih, které se liší svou délkou a obsahem kapitol. Drtivá většina textu je v polštině, avšak tu a tam se objevují latinské citáty. Některé kapitoly jsou též veršované. Děje se tak však velmi zřídka. V úvodní části, čili před samotným hlavním textem, se nachází autobiografie autora i s jeho vyobrazením, a také zde vypisuje prameny, ze kterých čerpal. V závěru kroniky se nachází seznam míst a osob popsanych v kronice⁷⁸. Opět byla kronika vydána v roce 1766 ve Varšavě Franciszkiem Bolomcem⁷⁹. Kronika byla poté v roce 1846 editována a později znovu vytištěna v roce 1985⁸⁰. Všechny znovu vydané verze jsou částečně transliterovány do jazyka doby jejich vydání⁸¹. V nejnovějším vydání také přibyly články od editorů Nikolaje Malinowského a Ignáce Danilowicze. Dále jsou v edici vloženy i další, menší Strykowskiho díla⁸². Kronika byla přeložena do dalších jazyků. Mezi ně patří například latina, rusínština a ruština⁸³.

Kronika je samozřejmě ovlivněna tehdejšími literárními a kulturními trendy, stejně tak i jazykem, ve kterém je napsána. Proto je při studiu kroniky důležité znát literaturu, která byla napsána ve stejném období, či chvíli před ním. V 16. století prošla polská literatura výrazným vývojem. Především díky humanistickým myšlenkám se silně zdokonalila Polština a začala se stávat primárním literárním jazykem autorů Rzeczpospolity. Stejně tak i nepolská šlechta celé Polsko-litevské unie přešla postupně do Polštiny. Za rozvoj jazyka se tehdy zasadili vysokou měrou spisovatelé Nikolaj Rej, Jan Kochanowski a také básník Biernat z Lublinu. Tito muži

---

⁷⁸ WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto. s. 15 - 16

⁷⁹ Op.cit., s. 16

⁸⁰ Tato edice byla použita při výzkumu pro tuto diplomovou práci.

⁸¹ Op. cit., s. 16

⁸² Op. cit., s. 15 - 16

⁸³ Op. cit., s. 17

jsou považováni za zakladatele polsko-jazyčného písemnictví⁸⁴. Maciej Strykowski se stal součástí tohoto proudu. Jeho styl psaní a vyjadřování je ovlivněn mimo jiné těmito autory. Nebýt jich, nejspíš by svou kroniku napsal latinsky, jako například Marcin Kromer zhruba 30 let před ním.

V kronikách se v mnohých případech odráží pohledy a myšlenky kronikářových předchůdců a autorů, z jejichž děl čerpal informace. Strykowski je jeden z těchto případů. Strykowski některé myšlenky, které přebíral od předchozích kronikářů, přímo cituje a tímto se také snaží dokázat, že jsou správné, protože již několik jeho předchůdců se na konkrétních událostech shoduje. Tento fakt se nám při bádání hodí, jelikož díky tomu víme, odkud autorův pohled pochází. Jak již bylo řečeno, zdroje, ze kterých vycházel, se nacházejí v úvodní části jeho kroniky. Strykowski například využívá kroniku již zmiňovaného Dlugosze, dále výrazně čerpá ze svého dalšího předchůdce Macieje Miechowity, dalšími kronikáři jsou Bernard Wapowski a Marcin Bielski, a dokonce několikrát cituje kroniku Eneáše Silvia Piccolominiho. Zmiňuje také řadu jiných, nepojmenovaných pramenů, a mluví o nich jako o starých „ruských“, kyjevských“, nebo „litevských“ kronikách a letopisech⁸⁵. A.I. Rogov vypátral několik z těchto pramenů, například jeden z nich byl Novgorodsko-Sofijskij svod z třicátých let patnáctého století⁸⁶.

Strykowski, jako snad všichni ostatní kronikáři, psal svou kroniku tak, aby se zalíbila jeho mecenášům. Velké množství věnování je toho důkazem. Osobami, které jsou v těchto věnováních zmíněny, se zabýval Wojtkowiak⁸⁷. Vyhledal mezi nimi Strykowského patrony za účelem zjistit, jaké osoby měly na jeho kroniku vliv. Prominentně Strykowski jmenuje hned několik členů rodu Chodkiewiczů. Ti byli Žmuďskými „starosty“, a také správci města Vilnius. Dalším rodem byli Olelkowiczové. Významná šlechtická rodina ze Słucku, města v dnešním Bělorusku.

---

⁸⁴ MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975, s. 140 - 141

⁸⁵ WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto., s. 34

⁸⁶ Op. cit., s. 32

⁸⁷ Op. cit., s. 36

V jejich službách Strykowski strávil několik let. Jerzemu Olelkowiczi a jeho synům věnoval svoje další dílo *O poczatkach*. Dalším, již dříve zmíněným patronem, byl biskup Melchior Giedrojć. Tomu též napsal prominentní věnování ve své kronice. Melchior sám byl velkým zastáncem vzdělání na Litvě, jezuitou, a silným katolíkem⁸⁸.

---

⁸⁸ WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto., 36 - 37

V. Strykowskiho pohled na české dějiny

V této kapitole se zaměřím na to, jakým způsobem české dějiny ve své kronice Strykowski popisuje a co si myslí o dějinách českých zemí. České dějiny, respektive témata, kterým se Strykowski v rámci českých dějin věnuje, jsem chronologicky rozdělil do několika úseků.

Příchod Slovanů

Prvním tématem, na které se Strykowski ve vztahu s Českými dějinami zaměřuje, je příchod Slovanů do střední Evropy, a to konkrétně pověst o bratřích Čechovi a Lechovi. Strykowski již na začátku dokazuje nadřazenost otce Poláků nad otcem Čechu tím, že o Čechovi mluví jako o mladším z obou bratrů⁸⁹. V kronice je i Lech zobrazen jako větší muž s delším plnovousem, který vypadá, že svou moudrostí a vznešeností svého bratra Čecha zastihuje. Čech údajně od Lecha, jako staršího bratra, zemi „Bohemii“ dostal lénem, poté, co z ní vyhnal Němce a se svým lidem se tam usadil. Tito dva slovanští bratři si také podle Strykowskiho osvojili zásady, ze kterých si Strykowski myslel, že pochází jméno Slovan. Jednalo se o konání slavných skutků a schopnost držet slovo. Myslel si totiž, že jméno Slovan pochází ze slov „sláva“ a „slovo“. Následně tvrdí, že Poláci se přiklání k prvnímu výkladu, přičemž Češi k tomu druhému⁹⁰. Pomalu tu Strykowski začíná tvořit obraz Čecha, v tomto případě myšleno česky mluvícího člověka, jako Polákova bratra, který postupně rozvíjí v dalších kapitolách své kroniky. V tomto, s odpuštěním, zárodečném stavu Strykowskiho výkladu dějin, toho o Čechovi zatím ještě nevíme. Otázka tedy je, v jakého bratra postupně ve Strykowskiho kronice Čech dospěje.

---

⁸⁹ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. I, ed. Niokołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 90

⁹⁰ Op. cit, s. 103

Přijetí křtu

Neméně důležitou roli při formování podoby střední Evropy jako byl příchod Slovanů, Strykowski přisuzuje šíření křesťanství. Při popisu přijetí křesťanství v Českých zemích podává dvě možné interpretace, přičemž se přiklání k verzi té, kterou převzal od Dlugosze, který mimochodem vychází z Kosmy. Píše tu, že podle Dlugosze se roku 800 nechali pokřtít Rostislav, Svatopluk a Kocel⁹¹. Druhý výklad připisuje přijetí křesťanství (v Českých zemích⁹²) knížeti Svatoplukovi. Svatopluk prý podle této verze nechal pokřtít nejen sebe a knížete Bořivoje s jeho ženou Ludmilou, ale také měl podíl při křtu Srbů, Chorvatů a Ilyrů. Svatopluk je podle Strykovského výkladu králem sídlícím na svém velkolepém sídle Velehradě. Strykowski dále uvádí, že jedině Poláci a Češi přijali latinskou liturgii, kdežto ostatní slovanské národy, jako Bulhaři, Rusové a jiní, přijali liturgii od byzantského císaře Michala⁹³.

Co se týče přijetí křesťanství v Polsku, Strykowski podíl na úspěšném křtu knížete Měška a jeho družiny připisuje Čechům, respektive českému knížeti Boleslavovi. Píše tu o podmínce, kterou Boleslav dal Měškovi, jenž požádal o ruku jeho „sestry“ Doubravky⁹⁴. Strykowski zde buďto zaměnil Boleslava I. s Boleslavem II., nebo si skutečně myslel, že Doubravka byla sestrou prvního z Boleslavů, nikoliv toho druhého. Měšek souhlasil a byl v Hnězdně pokřtěn za přítomnosti české výpravy. Strykowski zde využívá situace, aby ukázal pohostinnost polského knížete, a popisuje tuto událost jako několikadenní slavnost. Podepírá tento popis tím, že to samé napsal jeho předchůdce Miechovita. Dále v textu chválí Doubravku za její přínos při šíření křesťanství. Nekončí pouze u

---

⁹¹ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. I, ed. Nikořaj Malinowski. Varřava 1846, s. 138 - 139

⁹² Strykowski přímo nemluví o Českých zemích v tomto kontextu, nicméně jsem místo, o kterém se bavíme, uvedl pro zpřesnění této informace a stylistiku textu.

⁹³ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. I, ed. Nikořaj Malinowski. Varřava 1846, s. 90

⁹⁴ Op. cit, s. 140

její svatby s Měškem, nýbrž poznamenává, že se Doubravka aktivně účastnila misijní činnosti v Měškem ovládaném území⁹⁵. Za ještě důležitější však považuje fakt, že Doubravka byla matkou prvního polského krále Boleslava Chrabrého.

O Svatém Václavovi se zmiňuje relativně stručně a v souvislosti vyprávění o přijetí křesťanství a knížeti Boleslavu I. Píše, že Boleslav zrádně zavraždil svého bratra Václava, který se zrovna modlil v kostele. Pokračuje tím, že Václav byl nedlouho později svatořečen⁹⁶.

---

⁹⁵ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. I, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s 141

⁹⁶. Op. cit, s. 140

První konflikty

Je jasné, že další zmínky o Češích, které jsou v souvislosti s taženími proti tehdy pohanské Litvě, nebudou pro Čechy pochvalné. Ačkoliv by se dalo předpokládat, že z pohledu křesťana, potažmo v té době kněze, bude Strykowski nahlížet na tato tažení jako činnost vlastní dobrému křesťanovi. Navíc tu píše o době, tedy o období mezi třináctým a patnáctým stoletím, kdy probíhalo šíření křesťanství na východ od polských, tehdy již kompletně křesťanských, zemí, kterého se účastnila většina středoevropských zemí. Strykowski však píše v jiné době a v již změněné post-středověké kultuře. Jak víme, Strykowski psal v době, kdy byl v Polsko-Litevské unii již rozšířen humanismus, a proto v mnohých případech bere za své jeho příslušnost ke křesťanské, potažmo římsko-katolické, obci, a vystřídá ji příslušnost k jeho vlasti. Jeden z těchto případů jsou právě křížové výpravy proti pohanským Litevcům, kterých se zhusta účastnila i česká šlechta.

První takovou zmínkou je v jeho kronice popis tažení z roku 1266, kterého se účastnil moravský markrabě Otto a jeho vojsko Čechů a Moravanů⁹⁷. Zde nejspíše špatně interpretoval pramen, ze kterého tuto informaci přebral, když označil za vůdce tohoto vojska „moravského markraběte Ottu“. Budto měl na mysli braniborského markraběte Ottu III., který se skutečně účastnil různých tažení proti Prusům a Litevcům, nebo tehdy již Českého krále Přemysla Otakara II., který si titul moravského markraběte ponechal. Další tažení, o němž v souvislosti s Čechy píše, je výprava Přemysla Otakara II. v roce 1268⁹⁸. V rámci popisu tohoto tažení vyjmenovává složení vojska, které tvořili rytíři z Čech, Uher, Polska a Slezska. Dále v souvislosti s taženími proti pohanům, zmiňuje výpravu z roku 1324, kde píše o účasti Petra z Rožmberka. Podle očekávání žádné z těchto výprav Strykowski nepřipisuje žádný úspěch⁹⁹.

---

⁹⁷ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. I, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 261

⁹⁸ Toto je Přemyslovo druhé tažení do Pruska a proti Litvě. Ve skutečnosti byl rok 1268 koncem této výpravy.

⁹⁹Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. I, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 279 - 280

Čeští králové

Doposavad se Strykowski ve své kronice k českým dějinám vyjadřuje víceméně stručně. To se však mění, když se na scénu dějin polských dostává Vladislav Lokietek. Nejprve je třeba vysvětlit, proč v tuto chvíli stoupá zájem kronikáře o toto téma, které je úzce svázané i s dějinami Českých zemí. Vladislav Lokietek, a posléze jeho syn Kazimír, jsou jedni z nejdůležitějších hrdinů dějin Poláků. Většina polských kronikářů o nich píše v superlativech a důležitostí se jim může rovnat málokdo. Pro nás, respektive pro tuto práci je však ještě důležitější, že právě s Lokietkovým životem je spojeno hned několik velmi důležitých interakcí s českými panovníky a jejich politikou. Nebyli to ovšem ledajací čeští panovníci, nýbrž pro české dějiny byli více méně stejně důležití, jako Vladislav Lokietek pro dějiny polské.

Prvním českým králem, který stál v cestě Vladislavu Lokietkovi, byl Václav II. Centrem všech sporů mezi těmito muži a jejich následníky, byla polská královská koruna. Oba panovnické rody, rod Piastovců, ze kterého pocházel Vladislav Lokietek, i rod Přemyslovců, jehož členem byl Václav II., prošly velmi složitou a strastiplnou cestou k získání (nebo obnovení v případě Piastovců) dědičného královského titulu. Piastovci sice získali královský status pro své země již v roce 1000¹⁰⁰, jenže v době, kdy se Přemyslu Otakaru I. konečně podařilo zajistit povýšení Čech z knížectví na království, a tím také získat dědičný královský titul, bylo Polsko v rozkladu a Piastovci o svůj status králů přišli. Podařilo se jej opět získat Přemyslu II., který obnovil polské království, avšak zatím pouze statutárně, nikoliv územně. Jeho dceru dostal za ženu právě zmiňovaný Václav II. a jelikož Přemysl II. zemřel předčasně a bez dědice, nárokoval si Václav polský trůn a byl následně zvolen polskou šlechtou¹⁰¹.

O této chvíli píše Strykowski jako o ráně do zad Vladislava Lokietka, který se snažil získat korunu pro sebe, jakožto jednoho z Piastovců. Podle Strykowského byl zvolen před Václavem, a Václav byl zvolen v době Lokietkovy nepřítomnosti.

---

¹⁰⁰ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 28

¹⁰¹ KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011 s. 48 - 52

Strykowski se věnuje Lokietkovu snažení o nadvládu nad Polskem velice podrobně¹⁰². Čeští panovníci byli pro něj jasnou překážkou, a tak se v jeho kronice potomci bratrů Čecha a Lecha stali nepřáteli. Dá se tedy předpokládat, že o tomto období bude psát jako o době velkého nepřátelství Čechů a Poláků.

Také v této pasáži píše o tom, že Václavova korunovace proběhla v Hnězdně, o kterém naposledy ve spojitosti s Čechy psal jako o místě, kde se sešly dva sobě velmi nakloněné tábory. Ještě horší podle Strykowského bylo, že do všech důležitých pozic, jako jsou královské úřady, dosadil Čechy. To však to poslední, co Václavovi vytkl. Nejhorší podle něj bylo, že v Polsku jen dosadil místodržící a úředníky a odjel do Čech¹⁰³. O polské záležitosti se prý příliš nestaral, a nezajímaly jej ani nájezdy Rusů, se kterými se musela polská šlechta vypořádat sama¹⁰⁴. Strykowski naznačuje, že Čech Poláky nebere v potaz a zajímá se jen o sebe. Jediné pozitivum bylo podle Strykowského pouze zavedení groše, protože, což přímo Strykowski píše, to byla tvrdá měna. Neupírá mu ani titul polského krále. Mimo to ještě dodává, že si Václav za ženu vzal dceru zavražděného krále Přemysla II., Elišku¹⁰⁵.

Jakoby s úlevou Strykowski píše o smrti Václava II. a následně i Václava III. Smrt Václava II. byla podle Strykowského úlevou i pro Vladislava Lokietka, pro kterého to byl signál k převzetí a upevnění moci nad Polskem. Václav III., který se mu v tom snažil zabránit, byl však zavražděn. Strykowski nehledá původ vraha, jehož ruka ukončila Václavův život. Píše pouze o neznámém zabijákovi¹⁰⁶. Tato situace je Strykowskému podnětem k zamyšlení. Václava III. totiž označuje za „posledního dědice českých králů“ a píše, že Čechům již vládli jen panovníci cizího původu, počínaje Janem Lucemburským.¹⁰⁷ Možná si tuto spojitost dostatečně nepromyslel, jelikož moc dobře věděl, že Jiří z Poděbrad byl Čech. Jak poznáme v dalších kapitolách, ví o něm poměrně dost. Dá se pochopit, že původ ostatních

---

¹⁰² Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. I, ed. Nikoła Malinowski. Varšava 1846, s. 339

¹⁰³ Op. cit, s. 342

¹⁰⁴ Op. cit, s. 343

¹⁰⁵ Op. cit, s. 344

¹⁰⁶ Op. cit, s. 345

¹⁰⁷ Op. cit, s. 345

Lucemburků, ne jen Janův, mohl považovat za nečeský, ale tento závěr je poněkud ukvapený. Dalo by se na tuto myšlenku podívat několika způsoby. Budťo ještě neměl v této fázi tak dokonale prostudované materiály do pozdějších kapitol. Co je možná pravděpodobnější, je spojení mezi panovnickým rodem a zemí kterou reprezentuje. Rod Přemyslovců byl původním českým panovnickým rodem, stejně jako byli pro Poláky Piastovci. Ještě v době Strykowskiho slovo „národ“ neznamenovalo to, co od devatenáctého století, národ nebyl chápán etnicky, nýbrž jako reprezentativní část státu, čili šlechta a panovnický rod nebo země původu. Sjednocovacích faktorů bylo několik, jako třeba jazyk nebo příslušnost k panovníkovi. „Rzeczpospolita obou narodů“ není šlechtickou republikou dvou etnik, ale spojení dvou šlecht, které do té doby podléhaly někomu jinému. V tomto případě by položil rovnítko mezi Přemyslovce a Čechy. Nicméně když dále vypráví o Češích, píše o nich jako o stejných Češích, jako předtím. Dokonce o českých panovnicích se vyjadřuje stejně jako doposud, snad s výjimkou Vladislava Jagellonského. Na druhou stranu je tu ještě možnost, že na to jednoduše nemyslel a bylo mu to jedno, protože mu spíše záleželo na tom, jak tyto události popíše v kontextu dějin polských. Nezajímal se o drobné nuance dějin českých. A vzhledem k tomu, že v tom samém století vymřely po mečí tři původní panovnické královské rody, tří sousedních zemí, vyzní to více dramaticky¹⁰⁸.

Jan Lucemburský v této kronice získal poměrně důležitou roli. Detailnější obrázek, který o něm vykreslil Maciej Strykowski se nachází v kapitole, kde se věnují konkrétním osobnostem českých dějin, avšak pro co nejucelenější popis jeho zájmu o české dějiny se mu musíme věnovat i zde. Období vlády českého krále Jana Lucemburského je pro polské dějiny velmi bouřlivým obdobím. Nejen že je to období vlády Vladislava Lokietka a jeho syna Kazimíra IV. na polském trůně, vlády, která je podle polských kronikářů považována za jednu z nejvýznamnějších. Zároveň se v té době vyostřily územní spory s českým trůnem, přičemž Poláci přišli o Slezsko, a ze severu na ně stejným způsobem tlačil Řád Německých rytířů. Strykowski píše, že se Polsko dostalo do obklíčení mocných nepřátel, jelikož se Češi a Řád spojili. To, že slezská šlechta přísahala věrnost Janu Lucemburskému,

---

¹⁰⁸ Arpádovci 1301, Přemyslovci 1306, Piastovci 1370

zdůvodnil tak, že byli zastrašeni Janovými výhružkami¹⁰⁹. Nicméně to je v jeho očích nijak neomlouvalo a posléze o nich píše velmi kriticky. Vladislav Lokietek se tedy musel při korunovaci obejít bez slezských pánů, což bylo podle Strykowskiho velmi smutné a ztrátu Slezska nesl velice těžce. Ve Strykowskiho době ostatně Slezsko ještě patřilo pod Českou korunu. Jan Lucemburský se podle jeho slov stává největším nepřítelem Polska a ve spojitosti s ním i Češi obecně¹¹⁰.

Společně s Němci jsou tedy Češi Lokietkovými nepřáteli a ten neváhá přejít do protiútoků. Strykowski popisuje vpád Vladislava Lokietka do Slezska roku 1332. Tam proti němu stáli Janovi muži. Kriticky se Strykowski staví vůči spojenectví Čechů a Němců. Tohoto tažení využívá k oslavě chrabrosti tehdejšího krále Kazimíra a popisuje, jak v čele polských vojsk rozdrtil spojené Čechy a Němce na hradě Kościen¹¹¹.

Ohledně Slezska se Strykowski ještě kriticky vyhrazuje vůči místní šlechtě a jako důvod pro Kazimírovo pozdější rozhodnutí nevzít si šlechtičnu ze Slezska ani z Opole, udává jejich přísahu věrnosti Janovi Lucemburskému¹¹².

Řád německých rytířů dal roku 1342 Strykowskiho další důvod k jejich kritice. Velmistr Rudolf zaútočil na území Polska a Pomoří, což mu Strykowski obrazně řečeno nedaruje a v kronice oslavuje vpád Litevců do Pruska a jeho následné vyplenění. Jako odvetu uspořádal Jan Dusemer, Rudolfův nástupce, výpravu do Litvy a podle Strykowskiho slov „zlákal, zvlácel a přemluvil k této hlouposti“ muže z Čech, Uher, Moravy, Branibor a dokonce i Anglie. Ti mu podle Strykowskiho slov takto vypadali, jelikož výprava byla neúspěšná¹¹³.

Další neúspěšnou výpravou popisuje Strykowski jako tažení králů Jana Lucemburského a Ludvíka z Anjou. Za neúspěšnou ji považuje, protože údajně Litevci schovali všechny cennosti a vojska přišla o kořist. V rámci odvety vpadli

---

¹⁰⁹Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. I, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 376

¹¹⁰Op. cit, s. 380

¹¹¹Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 15

¹¹²Op. cit, s. 18

¹¹³Op. cit, s. 22

litevský velkokníže Olgerd a Žmuďský kníže Kiejstut do Prusi za zády obou králů a naopak si přinesli kořist slušnou¹¹⁴. Zde Strykowski opět líčí Litvu a především velkoknížete Olgerda v co nejlepším světle. Litva je bohatá, mocná a její panovník je inteligentní a vždy připravený. Křižáci a jejich spojenci jsou ve Strykovského kronice pakticky vždy agresory a následně těmi poraženými. Podobnou roli v kronice hraje i Jan Lucemburský. Žádné vládné slovo v blízkosti jeho jména tu nenajdeme.

Karla IV. na druhou stranu vnímá jako diplomata a státníka. Nevěnuje se mu tak často a emotivně, jako jeho otci, ani tak detailně jako jeho synům. Karel je pro něj spíše římským císařem, než českým králem. Alespoň jej takto tituluje nejčastěji.

Nejdelší zmínku o Karlu IV. najdeme v části popisující diplomatické úspěchy Kazimíra IV. Je jí popis Karlovy svatby s Eliškou Pomořanskou. V kronice o ní Strykowski píše jako o Helsbietě, dceři Bohuslava Štětínského. Popisuje svatbu jako velkou událost. Oslavy prý trvaly 20 dní. Považuje ji za velký úspěch Kazimírovy diplomacie, jelikož se mu tím podařilo propojit oba královské rody a zajistit s římským císařem a českým králem mír a upevnit vztahy¹¹⁵. Nejzajímavější však na této zmínce je část, kde Strykowski popisuje Eliščin původ. Ten je pro něj velice důležitým aspektem. Není to překvapující, jelikož Eliška Kazimírovou vnučkou a jejím pradědečkem byl litevský velkokníže Gedimin¹¹⁶. Oba muži byli pro Strykovského velmi důležitými osobnostmi dějin jeho země. Dokonce z textu vyznívá, že Eliška je důležitější osobou a ten, kterému byla prokázána čest, je císař Karel. Jak bylo výše zmíněno, důvody nejsou překvapující. Slavnosti se účastnila celá řada panovníků a šlechticů, mezi něž patří česká a moravská šlechta, Vladislav Opolský, Boleslav Svidnický, knížata mazovský a opolský, a dokonce dánský král¹¹⁷.

---

¹¹⁴ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 22

¹¹⁵ Op. cit, s. 37

¹¹⁶ Její babičkou byla Aldona, dcera Gediminova a Kazimírova manželka.

¹¹⁷ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s 37

Jan Hus a otázka vyznání

Strykoswki byl pochopitelně katolíkem, respektive se stal katolickým knězem poté, co skoncoval s vojenskou kariérou. Jakožto katolík proto nemohl přímo schvalovat Husa a později i husity, avšak jako Polák neměl v lásce ani papežskou stolicí, jelikož téměř vždy stranila nepřátelům polských panovnických rodů, jako byl například Řád německých rytířů, nebo Matyáš Korvín. Proto si dovoluje při zmínce o Janu Husovi popsat jeho kázání jako odpor proti „odpuškům a dalším papežským zlovykům“. Zároveň s Husovou kazatelskou činností zmiňuje korunovaci Václava IV., která však byla doprovázena nejistotou o budoucnost míru v českých zemích. Na Husovu stranu se však nestaví, jelikož ví, že byl později povolán za heretika a upálen, což popisuje, když se věnuje Kostnickému koncilu. Uvádí však milný letopočet jeho upálení, a tedy o rok dříve. V pozdější kapitole, kde se zabývá husitskými válkami ještě Strykowski píše, že za úpadek křesťanství v českých zemích může kacírské učení Viklefovo a Husovo¹¹⁸.

Křesťanství se na Litvě stalo oficiální vírou mnohem později, než v Polsku, a tedy roku 1386, kdy litevský velkokníže Jagello přijal polskou korunu a stal se polským králem Vladislavem II. Opět se ale ze Strykowského kroniky dovídáme, že na šíření křesťanství měli vliv Češi. Alespoň to naznačuje jeho popis o kazatelské činnosti kazatele Jeronýma (v kronice nazýván „Hieronim“)¹¹⁹, původem z českých zemí, který je až překvapivě detailní, nám nastiňuje příběh o knězi, který při bourání svatyně boha „Perkuna“, zranil se na noze. Pohané si toto zranění vysvětlovali jako trest, který na něj seslali jejich bohové, jenže Jeroným je přesvědčil, že jeho krev je obětí Bohu, a nikoliv zranění, které jej má potrestat, nebo zabít. Začal se modlit k nejsvětější trojici, a jeho rány byly vyléčeny. Dokázal tak, že Bůh je milosrdný a laskavý, a že věřící nenechá zemřít, naopak je odmění, když šíří jeho jméno. V tomto okamžiku sice Strykowski kazatelův původ zmiňuje, jenže tentokrát k ničemu neslouží na rozdíl od většiny ostatních případů, kdy o Čechách

---

¹¹⁸ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s 52 - 53

¹¹⁹ Pravděpodobně se jedná o Jeronýma Pražského, který skutečně v Litvě na pozvání velkoknížete Witolda byl.

nebo něčem českém mluví. Naopak spíše poukazuje důležitosti litevských tradic a na ochotu konečně přestoupit na „pravou víru“¹²⁰.

Pro Strykowskiho kroniku není žádnou raritou, že se v ní objevují Pražské groše, které byly rozšířené i v Polsku a Strykowski o nich píše nevzrušeně, jakoby pro něj byly běžnou měnou. Ostatně se také v Polsku používaly jako jedna z hlavních stříbrných měn, jelikož zásoby stříbra v Polsku nebyly velké a na rozdíl od například italských zemí, se zde nepřetavovaly na domácí měnu¹²¹. Například zmínka o peněžitém daru, kde se píše o tom, že Jagello poslal svému bratranci Witoldovi, která měla být o tisíc kop Pražských grošů, které mají být využity na vzdělání jeho bratra Swidrigiella, který se měl stát dalším litevským velkoknížetem¹²².

Spojitost mezi Litvou a českými zeměmi můžeme ještě najít ve zmínce o vzniku litevské koleje v Praze, kterou u pražské univerzity založila Hedvika z Anjou. Ta ji založila ještě před vznikem univerzity v Krakově a stala se logickým místem, kam mohla jít studovat šlechta z Litvy, která se v té době začala více orientovat směrem do Evropy¹²³.

---

¹²⁰ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikořaj Malinowski. Varřava 1846, s. 78 - 80

¹²¹ PÁNEK, Ivo: Wartość nominalna najstarszych groszy praskich. Pánek, Ivo. *Wiadomości Numizmatyczne* 16, (1972,) s. 7-17

¹²² Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikořaj Malinowski. Varřava 1846, s. 106

¹²³ Op. cit, s. 118

Války s Řádem Německých rytířů

Nejvíce vyostřeným obdobím pro vztah mezi Polsko-Litevskou stranou a Řádem německých rytířů, se pravděpodobně stalo období vlády polského krále Vladislava II. Jagella, českého krále Václava IV., a krále uherského, Zikmunda Lucemburského. Ostatně v této době konflikt vyvrcholil bitvou u Grunwaldu roku 1410, které se samozřejmě Strykowski věnuje rozsáhle. Zde se především zaměříme na to, jakou roli v této době a tomto konfliktu hrály podle Strykowského osobnosti spojené s českými zeměmi.

Synové Karla IV. v této části kroniky hrají velkou roli, a to především mladší z bratrů, Zikmund. Oba se snaží vystupovat jako třetí strana, která pomůže konflikt vyřešit. Nejsou však příliš úspěšní, a Strykowski je za to náležitě kritizuje. Ani k jednomu z bratrů se nevyjadřuje pozitivně. Václav je pro něj opilec a Zikmund je manipulátor.

Strykowski popisuje, jak se snažili zasáhnout do sporu o Dobrzyńsko a Żmudź. O toto území soupeřili Witold, velkokníže litevský a bratranec Vladislava II. Jagella, a řádový velmistr Ulrich. Václav chtěl obě strany usmířit jako nestranný soudce, který by tato území předal straně, u které sám uzná, že má nevětší nárok. Tento návrh však Vladislav Jagello zavrhl, jelikož nevěřil, že druhá strana verdikt tohoto soudu uzná a Václava nepovažoval za dostatečného garanta. Také se mu nelíbilo, že se Václav snažil zasahovat do vnitřního chodu jeho státu, když si podmínil, aby byl králem polským volen vždy někdo ze západu, a tedy z polských zemí, nikoliv z litevských. Chtěl tak prý zamezit tomu, aby se králem stal pohan a zajistit, aby se koruna předávala mezi křesťany¹²⁴. Jagello následně po poradě s Witoldem, jej vyslal do Uher, aby se tam se tam poradil s králem Zikmundem. To však nebylo žádným řešením, jelikož se podle Strykowského snažil Zikmund Witolda zmanipulovat, aby se obrátil proti Jagellovi. To Witolda, jakožto rytířského válečníka, rozhořčilo, a ihned se vrátil za svým bratrancem, kde mu o všem řekl.

---

¹²⁴ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 118 - 119

Strykowski píše, že tato zpráva rozzlobila polskou šlechtu žijící v Uhrách, která následně odjela ze země¹²⁵.

Vyprávění o diplomatickém neúspěchu královských bratrů z rodu Lucemburků, vrcholí bitvou u Grunwaldu. Strykowski se tu také mimo jiné věnuje českým žoldnéřům, kteří bojovali na obou stranách konfliktu. O Česích zde však nemluví příliš lichotivě, jelikož popisuje, jak čeští žoldnéři pod vedením velitele Jana Zarnovského přešli z křídla polsko-litevské formace na stranu Řádu. Tyto žoldnéře musel následně kancléř Nikolaj Tramba přemlouvat, aby zase bojovali za polského krále. Ti se přesvědčit nechali, Zarnovského odsoudili jako zrádce, a vrátili se bojovat proti křižákům. O Zarnovském se ještě můžeme v poznámce na boku stránky dozvědět, že jej kvůli jeho zradě opustila jeho žena. Podle Strykovského slov zde čeští žoldnéři způsobili zmatek¹²⁶. Bitva však byla pro Strykovského stranu ohromným úspěchem a o českých žoldnéřích se v kronice dále vesměs kladně zmiňuje. O tom více v dalších kapitolách práce.

---

¹²⁵ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 126 - 127

¹²⁶ Op. cit, s. 130 - 138

Husitské války

O Janu Husovi se Strykowski příliš nerozepisoval, jak je zmíněno výše, ale o husitských válkách se rozhodl mluvit mnohem podrobněji. Pochopitelně je tímto termínem neoznačuje. Píše o následovnicích Husových, o kacířích, a o bojích v českých zemích mezi křižáky a Čechy. Pro potřeby této práce však tento termín používám kvůli sjednocení terminologie. Ostatně je to téma, které souvisí s Polskem a především Litvou. Právě Zikmund Korybutovič, nebo „Korybut“, jak o něm jednoduše referuje, je hlavním představitelem kapitoly „O Nieprzyjeciu Krolestwa Czeskiego“. Jan Žižka je zmíněn na začátku kapitoly. Píše o jeho vítězstvích nad Zikmundovými křižáky, ale také o rabování a plundrování měst a kostelů, které se svými 40 000 heretiky z hory Tábora spáchal¹²⁷.

Jakmile se ale dostává do chvíle, kdy české poselstvo roku 1420 požádalo Jagella i Witolda o pomoc a nabídlo jim českou korunu, je tu pro něj možnost ukázat tyto dva bratrance jako pragmatické a čestné muže. Oba podle Strykowského nechtěli korunu přijmout za Zikmundovými zády z morálních důvodů, a také si nepřáli rozdmýčovat konflikt se Zikmundem. Češi od nich získali pouze slib, že jim pomohou diplomaticky¹²⁸.

Další poselstvo k Witoldovi však podle Strykowského slov „po dlouhém přemlouvání“, zaznamenalo úspěch v podobě vojenské pomoci, kterou vedl Witoldův synovec „Korybut“ (Zikmund Korybutovič). Vojsko bylo složeno z Poláků, Litevců a Rusů. Jako důvod pro Witoldovu změnu rozhodnutí Strykowski uvádí, že u něj nakonec převládla touha pomstít se intrikánskému Zikmundovi, který se spojil s křižáky proti němu a jeho bratranci¹²⁹.

Korybut se ve Strykowského kronice prakticky stává velitelem husitských vojsk. Na rozdíl od Žižky, který je pro něj prakticky banditou, je Korybut vznešeným vůdcem, který má hlavní zásluhu na husitských vítězstvích. Není těžké pochopit, že Strykowski těchto událostí využívá k tomu, aby ukázal bojového ducha a chrabrost

---

¹²⁷ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 158

¹²⁸ Op. cit, s. 158 - 159

¹²⁹ Op. cit, s. 160

jeho krajanů. Jen Korybutův příchod na Moravu prý vystrašil Zikmunda natolik, že před ním i se svými vojsky utekl z Čech. Zikmund doufal, že když přemluví Řád německých rytířů, aby zaútočil na Polsko-Litevskou unii, bude muset Korybut odejít, jenže jeho plán byl zmařen, když Poláci objevili u jeho posla, kterého našli mrtvého, jeho zprávu adresovanou velmistrovovi. Jagello v reakci na Zikmundovy intriky preventivně na Prusko zaútočil a Zikmund byl přinucen diplomaticky zasáhnout a Jagella prosil, aby toto tažení zastavil, načež mu polský král vyhověl¹³⁰.. Jak je vidět, Zikmund je opět v kronice vylíčený jako intrikán, jehož plány Poláci odhalí a náležitě jej za to potrestají

Korybut na druhou stranu zatím zvládá svou roli v kronice bravurně. Nadále porážel křižácká vojska. Strykowski mu také připisuje zásluhu na zahnání křižáckých vojsk pouhým zpěvem. I zde je zmíněný legendární chorál, díky kterému menší husitské vojsko zastrašilo křižáckou přesilu. Když hnal před sebou křižáky, vyplenil Lužici. Nicméně jej jeho pobyt v českých podle Strykowského zkazil. Zalíbil se mu prý život loupení a drancování a i když jej Jagello s Witoldem stáhli z Čech, nepobyl doma dlouho a opět se vydal zpět bojovat po boku husitů, kde se po smrti hejtmana Žižky stal vůdcem Čechů a nazýval se českým králem¹³¹. Největší problém podle Strykowského nastal, když po husitských válkách odešel zpátky do vlasti a s sebou si vzal sirotky. Polskou šlechtu, která podle Strykowského do té doby nebyla tímto způsobem zkažená, nýbrž rytířská, seznámil s loupežnictvím a rebelantstvím, kteréžto vlastnosti si přivezl z Čech. Nakonec Korybut potkal tragický konec. Strykowski píše o jeho účasti v mocenských bojích na Litvě, kde podporoval Witoldova bratrance Swidrigiella, který chtěl uzurpovat velkoknížecí stolec. Korybut se na ústupu z prohrané bitvy utopil v řece a tím jeho příběh v kronice končí. Další úvaze o roli Zikmunda Korybuta se věnuje jeho část v kapitole o osobnostech českých dějin.

---

¹³⁰ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 160 - 164

¹³¹ Op. cit, s. 177

Období po Husitských válkách a vztahy s českými žoldnéři

Hojně se v kronice dozvídáme o účasti českých žoldnéřů ve významných událostech polských dějin. Již zmiňovaná bitva u Grunwaldu a zmátek, který čeští žoldnéři údajně v bitvě způsobili, je první větší zmínkou o jejich vlivu na polské dějiny. Po husitských válkách se s nimi setkáváme daleko častěji. Objevují se během Strykowskiho popisu tažení roku 1432 směrem k pobřeží Baltského moře, jehož cílem byl útok na Pomoří a Prusko. Čeští „heretici“, kteří byli na straně Poláků, svoje krajany, kteří stáli proti nim, trestali jako zrádce. Formu trestu Strykowski nespécifikuje. Jako podstatu zrady Strykowski uvádí jejich spojenectví s Němci, které prý Češi vedení hejtmanem Čapkem („Cziapkem“), nechtěli tolerovat. Popisuje, že Češi byli dobrými a sveřepými bojovníky, ale také krutými pleniteli. Vydrancovali na své cestě k moři kláštery, města, hrady, i vesnice. Jako zajímavost Strykowski uvádí, že si Češi nabírali mořskou vodu jako suvenýr a jako důkaz jejich úspěchu, nad čímž se prý polští šlechtici udivovali¹³².

Strykowski dále popisuje, co se dělo po smrti Zikmunda Lucemburského, jelikož musel být zvolen nový panovník, a Češi byli při volbě rozděleni na dva tábory. Píše, že jedna strana, z níž nejvýraznější byli „táborští heretici“, se rozhodli vyslat poselstvo k polskému králi Vladislavovi III., kterého žádali, aby jim jako krále poslal svého mladšího bratra Kazimíra. Strykowski píše, že navzdory tomu, že tato strana byla mocnější, nakonec zvítězila strana, která se přiklonila na stranu kandidatury Albrechta Habsburského. Popisuje, jak oba kandidáti sebrali vojsko za účelem získat český trůn pro sebe. Početně byly síly vyrovnané. Obě vojska čítala okolo třinácti tisíc mužů. Polská výprava měla podle Strykowskiho potrestat české šlechtice, kteří se nepostavili na jeho stranu. Albrecht sebral spojence v Německu a Uhrách, přišli mu na pomoc jeho podporovatelé z řad české šlechty a obě armády se střetly u Tábora, který sloužil jako základna pro Kazimírovu stranu. Strykowski píše, že obě vojska z důvodu vyčerpání zásob musela upustit od dalších vojenských

---

¹³² Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 188

akcí a stáhnout se. Albrecht toho využil a upevnil svou moc v Praze a Poláci prozatím zůstali v Táboře. Vladislav se podle Strykowskiho slov nejdříve snažil Kazimírovi pomoci, jelikož se mu doneslo, že Albrecht je příliš silný pro samotného mladičkého, tehdy třináctiletého, Kazimíra a jeho doprovod, který tvořili hejtmani sandoměřský a poznaňský. Jenže, jak Strykowski dodává, vrátil se zpět, jelikož mu sandoměřský hejtman Jan přinesl zprávu, že se obě vojska rozešla a že k boji již nedojde. Navracející se polská vojska po cestě vydrancovala Slezsko a mimo to, že si odvezla kořist, napáchala tam mnoho škod¹³³. Strykowski nepíše, že tu byli Poláci poraženi, nýbrž že se jednoduše rozhodli stáhnout a přenechat prozatím českou korunu mocnému Albrechtovi. Toho popisuje jako velmi mocného a cílevědomého panovníka, který ukázal polskému králi, že je hoden stát se králem na úkor jeho mladšího bratra. O jeho synovi, Ladislavu Pohrobkovi, se toho od Strykowskiho moc nedozvíme, pouze to, že zemřel velmi mladý¹³⁴.

Největší a možná i nejzajímavější zmínka o českých žoldnících se objevuje během popisu obsazení Malborka, hlavního města a hradu Řádu německých rytířů. Jako důležitá postava tu vystupuje velitel žoldnících, kterým byl zastaven hrad. Jeho jméno je Oldřich Červinka. Strykowski ve používá jména „Uldarik“ a „Ulrik“.

Zmínky jsou v podstatě dvě. První je daleko stručnější a zmiňuje se pouze o platbě 26 zlatých po třech měsících pro zaplacení nákladů za koně českých žoldnících. Tyto žoldníře ihned po vyplacení peněz Kazimír IV. rozpustil a na hrad pozval královský dvůr¹³⁵. Tato zmínka je poněkud zmatená, když ji porovnáme se zmínkou druhou a s největší pravděpodobností pojednává o pozdějších událostech. Strykowski v druhé zmínce píše, že řádovému velmistrovovi došly peníze a nemohl tak zaplatit „služebným svým“. Ty vedl již zmíněný „Uldarik Červenka“, který byl dle Strykowskiho slov „příznivý a přátelský“ vůči Polákům. Velmistrovovi nezbývalo nic jiného, než žoldnícím zastavit hrad Malbork, ve kterém se tito žoldníři nacházeli jako posádka. Dohodli se, že hrad zůstane v jejich rukou do doby, než jim velmistr vyplatí jejich žold. Podle Strykowskiho ale žoldníři nechtěli čekat na útok

---

¹³³ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 198

¹³⁴ Op. cit, s. 251

¹³⁵ Op. cit, s. 239

polského vojska a proto kontaktovali Kazimíra, kterého požádali o vyplacení jejich zasloužené mzdy na oplátku za vydání hradu bez boje. Kazimír souhlasil a peníze sháněl po celé zemi. Uvalil daň na instituce jak duchovní, tak i světské. Strykowski popisuje, jak se peníze vybíraly i v kostelech a městech mezi měšťany. Největší sumou prý přispěl Gdaňsk, zatímco krakovský biskup Tomáš Střempnicki odmítl jménem Krakova žoldněřům peníze dát. Kazimír nejdříve zaplatil žoldněřům zálohu a na předání hradu se dohodl na dobu po velikonocích. Zbytek peněz, což podle Strykowského činilo 476 tisíc zlatých¹³⁶, byl těmto žoldněřům zaplacen po předání hradu jak se dohodli, a Strykowski píše, že si muži tyto peníze zasloužili.

Žoldněři nejsou jediní „čeští heretici“, které Strykowski zmiňuje. Vystupují zde i kněží, kterým poskytl azyl velkopolský magnát Abrama Zbaski. Ten byl podporovatelem a vůdčí osobností husitství ve velkopolsku¹³⁷. Poznaňský biskup Andrzej Bniński silou přinutil Zbaského vzdát se heretických myšlenek a musel mu vydat české kněze. Strykowski dodává, že biskup kněze upálil a že Zbaského tato událost natolik ranila, že následně na to „starostí zemřel“.

Další popis počínání českých žoldněřů je až mnohem dále v kronice a to, když Strykowski popisuje tažení Alexandra Jagellonského, litevského velkoknížete, na Moskvu. Jeho vojsko se skládalo z žoldněřů z českých, německých, a polských zemí. Jako vůdce českých žoldáků uvádí Jana Černého¹³⁸. Tito žoldněři byli určitě kališníky, jelikož Strykowski zmiňuje, že se oslovovali jako „bratři“. Byli však podle něj líní a nebyli vůbec k užitku. Podle Strykowského byla peníze, které Alexandr za tyto muže utratil, jakoby vyhozené, jelikož tito muži nebyli schopni ubránit Smolensk a celé tažení skončilo neúspěchem. Tito žoldáci podle Strykowského

---

¹³⁶ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 252

¹³⁷ A. Gaşiorowski, *Husyty Abrahama Zbąskiego działalność publiczna*, Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka 36, 1981, s. 139 - 145

¹³⁸ ¹³⁸ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 311

místo toho, aby dělali svou práci, radši vyrabovali místní městečka¹³⁹. V této chvíli jsou čeští žoldnéři těmi, na které Strykowski svádí prohru své země.

---

¹³⁹ Kronika polska, litewska, zmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 312

Období Jiřího z Poděbrad

Téma vlády Jiřího z Poděbrad je ve Strykowskiho kronice poměrně důležité. Strykowski českému králi Jiřímu z Poděbrad jednoduše říká „Jiřík“ („Jerzyk“ v originále). Prvním místem, kde o něm píše je kapitola, kterou pojmenoval „Omyly Letopisců litevských. Časem, místem a nepřítelem“. V ní se dle jeho slov snaží napravit škody, které napáchali litevští historikové, protože některé události mylně popsali. Konkrétně se v našem případě jedná o bitvu u Chojnice, kterou polská strana prohrála. Pro nás není většina jeho oprav a výtek příliš důležitá. Jedna je pro nás však v tomto kontextu zásadní. Emotivně působí jeho kritika popisu účasti krále Jiříka na této bitvě, a to na straně Řádu. Je podle něj chybou domnívat se, že spolu kdy Jiřík a Kazimír bojovali. Píše, že byli vždy přáteli a dokazuje to schůzkou v Hlohově roku 1462, kde se dohodli na společné obraně proti Turkům¹⁴⁰. Jako další důkaz uvádí, že pokud Jiřík svolával jakékoliv důležitější jednání, či sněm, pozval si Kazimíra jako jednatele a pomocníka. V tuto chvíli se Strykowski věnuje důležitosti krále Kazimíra a jeho funkci arbitra. Krále Kazimíra v kronice líčí velice pozitivně, jako skvělého diplomata a důležitého panovníka, a k tomuto se mu popis přátelství a spolupráce s českým králem Jiříkem velice hodí¹⁴¹.

Ohledně vztahu Jiříka a Kazimíra se ještě Strykowski věnuje situaci, která vypukla v důsledku separatistické snahy Vratislavských měšťanů. Ti vyslali poselstvo ke králi Kazimírovi, aby jim vojensky pomohl odtrhnout se od země krále Jiříka, protože nechtěli krále rozdílného vyznání. Kazimír byl však zaneprázdněn válkou proti Řádu a nemohl jejich prosbu vyslyšet. K tomu ještě Strykowski dodává, že proto najal množství českých žoldnéřů, aby doplnil stav po prohrané bitvě u Chojnice. Jiřík poslal roku 1466 proti vzpurným Vratislavským měšťanům vojsko vedené hejtmanem Ctiborem Tovačovským, které se však nezastavilo ve Vratislavi a následně táhlo dále do Polska, vyplenilo Čenstochovský klášter i s přilehlým městem, s čímž nemohl Kazimír nic udělat, jelikož byl zaneprázdněn na

---

¹⁴⁰ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 245

¹⁴¹ Op. cit., s. 245

severu země. Strykowski zde píše, že netuší, zda takto jednal na rozkaz Jiříkův, nebo jestli se rozhodl pokračovat v tažení sám. Ci nicméně píše s jistotou je fakt, že Kazimír hledal u Jiříka spravedlnost za tento nepřátelský akt, které se mu dostalo. Jiřík Kazimírovi přísahal, že o Tovačovského tažení do Polska nevěděl a slíbil mu, že polskou stranu odškodní na společném sjezdu, který se měl konat na den svatého Ondřeje¹⁴².

---

¹⁴² Kronika polska, litewska, zmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikoľaj Malinowski. Varšava 1846, s. 245

Vláda Jagellonců na českém trůnu

Další téma, které se vztahuje k českým dějinám, a které je pro Strykowskiho zajímavé, je vláda rodu Jagellonců na českém trůně. Začíná hned od začátku, a to konkrétně korunovací Vladislava Jagellonského a událostmi, které jí předcházely. Nejdříve se rozepisuje o poselstvu, které přišlo s nabídkou české koruny ke králi Kazimírovi ještě před smrtí krále Jiříka. Chtěli, aby ji přijal buďto on, nebo jeho syn Vladislav. Kazimír posléze po smrti Jiříkově sám vysílá své posly do Prahy, aby využil předešlé nabídky a navrhl nejdříve sebe pro český trůn. Dále Strykowski píše, že česká šlechta se mezitím přiklonila spíše ke kandidatuře Vladislavově. Vypravili se tudíž její představitelé do Polska, aby vyjednali jeho rychlou korunovací. Podle Strykowskiho slov ji chtěli co nejdříve, což se však nelíbilo Sejmu („Senátu“). Ti chtěli Vladislava ponechat jako litevského velkoknížete a český trůn přenechat Matyáši Korvínovi. Ke Strykowskiho úlevě se však Kazimír rozhodl neuposlechnout přání Sejmu a vyslal četnou výpravu do Prahy, které se účastnila tehdejší polská elita včetně Jana Dlugosze, jehož přítomnost Strykowski zvýrazňuje, jelikož byl nejen učitelem Vladislavovým. Byl také Strykowskiho inspirací, jeho předchůdcem a autorem díla, ze kterého vycházel. S výpravou dva dny jel i sám Kazimír. Jakmile dorazila do Čech, naproti se jí vydala elita česká, a ta jej vítala s ovacemi a náležitými poctami¹⁴³.

Podle Strykowskiho se tímto příkladem nechala inspirovat uherská šlechta, která dle jeho slov již nedokázala snášet tyranii Matyáše Korvína¹⁴⁴. Požádali Kazimíra, aby jim jeho poslal syna nesoucího stejné jméno Kazimír a dosadil na uherský trůn. Matyáš se nenechal zaskočit, a jakmile se dozvěděl o armádě, kterou proti němu poslal polský král, nelenil a sebral armádu svou na Moravě a ve Slezsku, a okamžitě vytáhl Kazimírovu vojsku v ústrety. Šlechtici, kteří přišli s návrhem dosadit Kazimíra na trůn, byli Matyášem buďto zastrašeni anebo

---

¹⁴³ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszyskiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 273

¹⁴⁴ Očividně se již ze začátku Matyáš Korvín profiluje jako záporná postava Strykowskiho vyprávění. V dalších kapitolách je jeho popis rozepsán více.

podplaceni. Nedošlo však nakonec k válečnému střetu. Papež poslal zprávu po apoštolském nunciovi (Strykowski nespécifikuje o kterého se jednalo), ve které Kazimíra prosí, aby ukončil veškeré boje s Matyášem, jelikož jej křesťanstvo potřebuje v boji proti Turecké hrozbě¹⁴⁵.

Strykowski píše hned o několika událostech, které se týkají střetu Jagellonců s Matyášem Korvínem. Je v kronice vylíčen pokaždé v negativním světle a jako agresor. Píše o něm, že nebyl ochoten dodržet příměří uzavřené mezi ním a Vladislavem a nadále plnil české země. Vladislav potřeboval pomoc od svého otce. Nejprve dostal pomoc ve formě peněz, protože Kazimír měl v mnoho jiných starostí jak s Tatary, tak i se Slezskou šlechtou, která byla v té době věrná Matyášovi a útočila na polské hranice. Oba Jagellonští králové se ale přeci jen dohodli na společné kampani a vypravili se směrem na Vratislav, kterou oblehli. Podle Strykowského byla tato spojená armáda tak zastrašující, že se Matyáš, který na toto vojsko shlížel z jedné z věží ve Vratislavi, tahal za vlasy a v panice vzdychal¹⁴⁶. Podle Strykowského však Jagellonské vojsko udělalo tu chybu, že „zahálelo“ v táboře, což se nakonec oběma králům vymstilo, jelikož se po táboře rozšířil požár, který „zahubil mnoho lidí i koní a spálil vozy se zásobami“. Matyáš situace využil a své vojsko rozdělil na dvě části. Jednu část poslal proti zbytkům Jagellonské armády a druhou do Velkopolska plenit. Následně na to začal šířit fámy, že jeho šťastné vítězství byla vůle boží a že ušetřil mnoho nepřátel, nad nimiž se smiloval, jelikož byl správným křesťanem¹⁴⁷.

Strykowski se později věnuje českým zemím v rámci nepokojů, které probíhaly roku 1483 v Praze. Popisuje, jak musel Vladislav utéct z Prahy do Kutné hory, jelikož vzbouření heretici vtrhli do pražských radnic, novoměstské i staroměstské a povraždili radní. Dodává, že ani pražští duchovní před nimi nebyli v bezpečí a pražské kláštery skončily vydrancované¹⁴⁸.

---

¹⁴⁵ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 274

¹⁴⁶ Op. cit, s. 278

¹⁴⁷ Op. cit, s. 278

¹⁴⁸ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 286

Zvláštní pasáží ve Strykowskiho kronice je konflikt o uherský trůn mezi Vladislavem a jeho mladším bratrem Janem Albrechtem, který vznikl poté, co zemřel Matyáš Korvín. Strykowski v tomto konfliktu straní Janu Albrechtovi, protože v tuto chvíli reprezentuje moc Polska a Litvy, zatímco Vladislav moc českých a uherských zemí. Avšak informace, které podává, by ze začátku nasvědčovaly o opaku, ale jakmile se o tomto konfliktu rozepíše, a to především vojenském střetu mezi armádami obou bratrů, je jasné, na které straně Strykowski stojí.

Začíná tedy popisem volby nového uherského krále. Uherská šlechta se rozdělila na dva tábory, z nichž větší si vybral za krále Vladislava, a ten menší se rozhodl pro Jana Albrechta. Vladislav byl korunován v Budíně nedlouho poté. To však Jana Albrechta neodradilo a dál usiloval o uherskou korunu. Za královské peníze sebral armádu z řad Poláků, Litevců a Tatarů, a vytáhl s tímto vojskem proti svému bratrovi. Nejprve oblehl Pešť, ale tu se mu nepodařilo dobýt, proto se rozhodl napadnout Košice. To však Vladislav nemohl nechat jen tak, a když se od Košických dozvěděl, že je město obleženo, shromáždil vojsko a vydal se ke Košicím střetnout s vojskem svého bratra. Strykowski zde také popisuje, jak se uherská šlechta zdráhala k boji a Vladislav tedy hledal jiné řešení. Pozval bratra k jednacímu stolu a oba se domluvili, že se Jan Albrecht stáhne a upustí od snah o uherský trůn, na což jej Vladislav vyplatí. Jan Albrecht souhlasil a vojska se rozešla. Jan Albrecht svůj slib nedodržel a znovu s novým vojskem vytáhl do Uher. Na území Uher raboval a loupil, načež se Vladislav svému bratrovi opět postavil, tentokrát na bitevním poli. V tuto chvíli se může Strykowski věnovat popisu hrdinských skutků Jana Albrechta, který proti přesile hrdinsky a zkušeně bojoval. Prý pod ním padli tři koně a i se zlomeným mečem zabil dva české zbrojnoše navzdory tomu, že jej překvapili ze zálohy. Hrdinské skutky v bitvě neprováděl jen on, ale i žoldnéři, které si přivedl. Strykowski zde vychvaluje sílu a odhodlanost mužů z jeho vlasti, kteří urputně bojují proti početní převaze uherských husarů, díky čemuž se mohl Jan Albrecht stáhnout¹⁴⁹. Podle Strykowskiho slov se Vladislav nehodlal mstít svému

---

¹⁴⁹ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikoľaj Malinowski. Varšava 1846, s. 289

bratrovi, nýbrž mu záleželo, jestli je živý a zdravý. Ani prý nebyl tak šťastný ze svého vítězství, jako ze zjištění, že se jeho bratrovi nic nestalo.¹⁵⁰

Později se Strykowski raduje z usmíření obou bratrů v kapitole *O vyrovnání bratrů Vladislava Uherského s Albrechtem Polským a Alexandrem, velkoknížetem litevským*, kde píše, že se oba bratři po Albrechtově korunovaci udobřili díky společnému nepříteli, Tureckému sultánovi¹⁵¹.

Strykowski se dále věnuje problému příslušnosti Slezska. Píše, jak Vladislav Jagellonský a jeho syn Ludvík jednali ve Vratislavi o tom, jestli mají tamní měšťané přísahat věrnost koruně české, či uherské. K tomu Strykowski dodává, že správně by mělo Slezsko patřit Polákům, načež jakoby smutně dodá, že jej nedbale ztratili¹⁵².

O Ludvíkovi, o kterém se zmiňuje v kontextu převzetí místa svého otce po jeho smrti, Strykowski nepíše příliš nadšeně. Příliš podle něj Ludvík nedokázal dobře vládnout. Mluví o něm jako o slabém a nerozhodném panovníkovi. Navzdory pomoci z Polska v podobě arcibiskupa Jana Laského z Hnězdna, a vojvody Lubelského, Andreje, se mu nepodařilo stabilizovat české království natolik, aby s tím byl Strykowski spokojen a kritizuje jej za jeho věčný pobyt v Uhrách, kde se o záležitosti českých zemí příliš nestaral¹⁵³. Svůj popis Ludvíkovy vlády pochopitelně završuje jeho prohrou a smrtí v bitvě u Moháče roku 1526. Popisuje ji jako „nešťastnou a politováníhodnou událost, která znamenala úpadek uherské koruny¹⁵⁴“.

Pro Strykowského byla bitva u Moháče kapitolou uherských dějin, takže se jí věnuje pouze v jednom odstavci. Tam popisuje Ludvíkovu smrt a zmiňuje dobytí Budína Sulejmanovým vojskem. Píše, že Ludvíkova prohra se Sulejmanem byla

---

¹⁵⁰ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 289

¹⁵¹ Op. cit, s. 306

¹⁵² Op. cit, s. 307

¹⁵³ Op. cit, s. 388

¹⁵⁴ Op. cit, s. 393

nešťastnou a politováníhodnou událostí a znamenala celkový úpadek pro uherskou korunu.

Konec zájmu o české dějiny

Dále se událostem spojeným s českými zeměmi Strykowski věnuje jen minimálně. Vyměnění českých Jagellonců po meči, jakoby pozbylo psát o českých záležitostech význam. Ostatně, jak jsem psal v úvodu, polské i české prameny hovoří o zemích svých protějšků nejvíce, když mají společné body zájmu. Jakmile tedy Strykowski přešel do období, kdy se pozornost Polsko-litevské unie přenesla na východ, nebylo třeba o českých zemích nadále psát. Přece jen slouží jako nástroj pro popis dějin polských a oslavu polské důležitosti.

Ani v případě Habsburků, kteří se chopili vlády v Čechách a Uhrách, se nepouští do rozsáhlejších popisů. Nerozepisuje se ani v případě převzetí původně jagellonských území Ferdinandem Habsburským. Najdeme tu dvě malé zmínky o tom, že byl Jan zápolský, kterého si část uherských pánů, Ferdinandem poražen¹⁵⁵ a následně jako nárok na uherský trůn uvedl manželství s Annou, která byla dcerou Vladislava Jagellonského¹⁵⁶. Dohovu mezi Vladislavem a Karlem V. o vzájemném následnictví tu Strykowski nezmiňuje.

Zbývají jen dvě zmínky, z nichž první je Strykovského krátký popis úprku knížete Dimitra Sanguskoviče. Ten se pokusil schovat v Čechách před spravedlivým trestem, byl však chycen před Prahou a následně přišel o život¹⁵⁷.

Poslední, zmínka, nad kterou se ještě musíme pozastavit, jeho popis volby polského krále po útěku Jindřicha z Valois, který se vzdal polského trůnu ve prospěch trůnu francouzského. Strykowski tu vypisuje argumenty všech kandidátů, které předložili, a jedním z nich je císař římský a král český, Maxmilián

---

¹⁵⁵Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaż Malinowski. Varšava 1846, s. 394

¹⁵⁶Op. cit, s. 394

¹⁵⁷ Op. cit, s. 407

II. O něm píše, že poté, co byl zvolen Štěpán Bathory, si „Do království nebezpečného zanechavše toho polského, si prospíšíl“¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskięgo. Sv. II, ed. Nikořaj Malinowski. Varřava 1846, s. 425

VI. Vybrané osobnosti Českých dějin

V této části práce se zaměříme na Strykowskiho vykreslení postav české historie. Podíváme se, jakým způsobem popisoval jednotlivé osobnosti a jaké jim přiřazoval role ve vztahu k dějinám polského, potažmo polsko-litevského státu.

Jan Lucemburský

Výraznou postavou českých i polských dějin je pro kronikáře Strykowskiho král Jan Lucemburský. Strykowski je pochopitelně rozezlený, že Jan zabral Slezsko a zve jej „největším nepřítelem Polska“. Aby toho ještě nebylo dost, domluvil se Jan s Křižáky, respektive Řádem německých rytířů, na obklíčení Polska z jihu i severu a tak tu Strykowski popisuje boj Vladislava Lokietka se dvěma úhlavními nepřáteli Polského království. Slezskou šlechtu podle Strykowskiho Jan zastrašil a oni jej uznali jako svého pána, načež se Lokietkův syn Kazimír, později Kazimír III. Veliký, rozhodl neoženit s žádnou šlechtičnou ze Slezska a později, když se prý rozhodovalo, koho zvolí za krále po Kazimírově smrti, bylo rozhodnuto, že i když ve Slezsku stále žili příbuzní královského rodu, nikoho odtud nezvolí, jelikož zradili, a raději se rozhodnou pro novou dynastii.

Jan, jakožto nepřítel Vladislava Lokietka, jednoho ze Strykowskiho hrdinů a člověk, který sebral Polsku velkou část území, Slezsko, byl pro Strykowskiho jasným nepřítelem, stejně jako pro pozdější české historiky, byl například pruský král Fridrich II. K tomu všemu ještě společně s Křižáky ohrožoval jeho domovskou Litvu. Když popisuje jeho smrt, nazývá jej slovy „Král Jan slepý, velký a hlavní nepřítel koruny polské a litevské“¹⁵⁹.

---

¹⁵⁹ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 25

Synové Karla IV.

Karlovi synové nezaujímají ve Strykowskiho srdci příliš vřelé místo. Oběma bratrům se výrazně věnuje při popisu konfliktu mezi Polskem a Litvou na jedné straně a Řádem německých rytířů na straně druhé. Václavovy snahy o mír byly prý chabé a bez výsledku a Zikmund za zády všech kul pikle a tajně se spiknul s Křižáky za zády Jagellovými, který jej považoval za přítele a za toho, který tento konflikt vyřeší a pomůže nastolit mír.

Václav byl pro něj jen opilcem, který byl nezodpovědný a nestaral se o nic, než jen o své potěšení. Objevuje se u něj stereotyp, kdy byl Václav popisován tímto nevlídným způsobem a považován pouze za nezodpovědného bohéma. Například se prý Václav po požáru jednoho z hradů zajímal v první řadě o stav vinného sklepa. Na Ničem jiném mu prý nezáleželo¹⁶⁰.

Zikmund byl pro Strykowskiho poměrně tvrdým oříškem, jelikož byl sice švagrem polského krále Vladislava II. Jagella, ale zároveň spolupracoval s Německými rytíři a vše, co dělal, bylo podle Strykowskiho vypočítavé. A právě jako podlého intrikána jej nakonec Strykowski popisuje. Snažil se proti sobě poštvat polského krále Vladislava II. Jagella a jeho bratrance, litevského velkoknížete Witolda. To byla pro Strykowskiho dvojitá zrada, které se na Jagellovi dopustil. Zradit jej jakožto švagr a ještě proti němu poštvat bratrance. Toto počínání Strykowski odsuzuje¹⁶¹. Však také považuje Zikmundovy problémy v českých zemích za náležitý trest. Oba bratři jsou pro Strykowskiho spíše negativními postavami dějin a kritikou na jejich adresu nikterak nešetří.

---

¹⁶⁰ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 126-127

¹⁶¹ Op. cit, s. 127

Zikmund Korybutovič

Witoldův synovec Zikmund Korybut je v kronice zajímavou postavou. Slouží Strykowski jako nástroj k oslavě polského a litevského vojenství, chrabrosti a síly. Strykowski mu prakticky připisuje všechna husitská vítězství a staví jej do čela českých kališníků. Na rozdíl od Žižky, kterého zmiňuje jen dvakrát jako hejtmana českých kacířů, vystupuje ve Strykovského popisu husitských válek jako vůdčí osobnost. Jakožto Litevec je tedy vhodným kandidátem pro svou roli. Dalším důvodem je pravděpodobně to, že Strykowski v tomto případě nechtěl vojenská vítězství připsat heretikům, k čemuž se mu opět Korybut hodí jako velmi vhodná figurka. Pravděpodobně jsou to oba důvody, přičemž jeho původ hraje větší roli.

Korybut sice později, jak Strykowski říká, „přivykl loupeživým manýrům“¹⁶², které si z Čech přivezl zpět na Litvu a zahynul v bojích o litevský velkoknížecí stolec, ale to Strykowski svádí na český vliv.

Jiří z Poděbrad

Jiřímu z Poděbrad, kterému říká „Jerzik“, neboli „Jiřík“, se Strykowski věnuje hned několikrát. Nejdříve se snaží urovnat údajné omyly předešlých historiků ohledně jeho vztahu s polským králem Kazimírem IV. Ti prý tvrdí, že spolu válčili, což Strykowski vyvrací¹⁶³. Také popisuje Jiříkův boj se vzpurnými slezskými městy, která se proti němu stavěla, kvůli rozdílné víře. Popisuje, jak proti nim vyslal Ctibora Tovačovského, který poté táhl dál do Polska, kde vyplenil Čenstochovský klášter. Jiřík se podle Strykovského zachoval čestně a přísahal Kazimírovi, že o vyplenění nevěděl, načež slíbil Kazimírovi nahradit škody. Podle Strykovského byl Jiřík velmi čestný a velmi mírumilovný člověk a to i přesto, že byl „nakažený“ Husovým učením. Poukazuje na to, jak se jej křižáci snažili zatáhnout

---

¹⁶² Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 184, s. 164

¹⁶³Op. cit, s. 245

do boje proti Polákům, ale Jiřík nikdy nezradil svého spojence Kazimíra, se kterým se dokonce dohodl na společné obraně proti Turkům. Je v jeho kronice vesměs popisován jako čestný a mírumilovný panovník s dobrým smyslem pro diplomacii.

Čeští Jagellonci

Jagellonci jsou pochopitelně Strykowskiho hrdiny, a to i včetně českého krále Vladislava II. Popisu volby a korunovace Vladislava II. věnuje celou kapitolu. Popisuje tu, jak jej Češi vřele uvítali. V několika kapitolách se Strykowski hojně věnuje konfliktu Jagellonců s Matyášem Korvínem a stejně tak je tu prominentní popis vztahů mezi polskými a českými Jagellonci, tedy sporu o uherskou korunu mezi Janem Albrechtem a Vladislavem. V tomto konfliktu se objevuje dvojí pohled na Vladislava II. Jagellonského, který v kronice vystupuje jako laskavý a milující bratr a dobrotivý král, který si přesto ponechal bojovného ducha. Jenže také zastupuje stranu, která je v tomto konfliktu stojí proti polským bojovníkům a to znamená, že jeho muži nedosahují zdaleka takových kvalit jako polští a litevští. Ve Vladislavově případě tu platí, že pokud se českým či uherským zemím daří, je to zásluhou Vladislava, když jsou odsouzeni k neúspěchu, je to vinou Čechů nebo Uhrů.

Matyáš Korvín

Matyáš Korvín je okamžitě Strykowskiho popsán jako krutý, podlý a celkově odporný nepřítel. O Korvínovi Strykowski píše jako o panovníkovi, který se schovává za papeže, jehož autoritu jakožto dobří křesťané, český král Vladislav Jagellonský a jeho otec polský král Kazimír IV., uposlechli, když je žádal, aby Matyášovu agresi neopětovali, uzavřeli s ním mír a nechali jej válčit s Turky. Načež Korvín tento mír porušil a podle začal plenit Moravu a Slezsko¹⁶⁴. Vladislav požádal o pomoc otce a společně jej oblehli u Vratislavi. Strykowski tu popisuje, jak začal uherský král Matyáš panikařit, když viděl mohutnou armádu obou Jagellonců. Píše tu, jak se začal tahat za vlasy a vzdychat. Strykowski tu tedy vyzdvihuje moc Jagellonců a zároveň zesměšňuje jejich nepřítel. V táboře obléhatelů však vypukl

---

¹⁶⁴ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846, s. 272 - 273

požár a Matyáš byl zachráněn šťastnou náhodou, nikoliv svým bojovým uměním a hned toho využil, aby se chvástal o vítězství a všechny je nepobil, protože je dobrý křesťan a smiloval se nad nimi¹⁶⁵. Vítězství mu Strykowski jednoduše přiznat nemůže. Jeho konfliktu s Jiříkem z Poděbrad se však vůbec nevěnuje.

---

¹⁶⁵ Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846., s 278

VII. Závěr

Postupně jsme si mohli vytvořit obraz Čecha, jak vypadá v kronice, kterou napsal Maciej Strykowski. Zatímco byla předchozí kapitola zaměřená především na vypisování zmínek událostí českých dějin a osobností, nebo s nimi spojených, které tohoto kronikáře zajímaly, na závěr se bude tato práce snažit o zamyšlení nad tím, jak Strykowski chápal takového „typického Čecha“. Obraz Čecha se dělí na několik částí:

Čech jako bratr, i jako rival

Když chceme vytvořit obraz Čecha, který se nám snaží Strykowski vykreslit, všimneme si hned na začátku, že Čech se ve Strykovského kronice chová jako „nepřející bratr“. Ostatně Kronika začíná tím, jak Slované přicházejí do Evropy, mezi nimi bratři Čech a Lech. Vztah Čechů a Poláků je v jeho kronice popisován v intencích bratrské rivality. K tomu přispívá příbuznost panovnických rodů obou zemí, jejíž síla se pohybuje od královských sňatků až dokonce po sdílení dynastie. Během čtení Strykovského kroniky se dozvídáme, jak se Češi snaží zasahovat do dění v Polsku a neustále Poláky provokují. V řadě situací se Poláky snaží rozhádat, aby mohli Češi nebo jejich spojenci mocensky ovládnout části polského státu.

Čech jako bojovník a žoldák

Čech v této kronice také vystupuje velice často jako žoldněř. Poláci se s Čechy často setkávali v rámci ozbrojených konfliktů. Někdy se Češi ocitli na straně Poláků, jindy na straně jejich nepřítelů. Ve většině případů Češi fungovali jako najatí zbrojnoši. Prvně se takto o Češích ve Strykovského kronice dozvídáme v rámci křížových výprav proti pohanské Litvě a Žmudi. Jelikož tyto země byly ve Strykovského době součástí Rzeczpospolity, tedy jeho země, odsuzoval je stejně.

Čeští válečníci ve Strykovského kronice nebyli zdaleka jen křižáky. Když Strykowski mluví o Češích jako takových, nejčastěji je zmiňuje jako bojovníky účastníky se konfliktů, v nichž si je najala ta, či ona strana. Budťo si je najali

nepřátelé a stávají se z nich podle Strykowskiho popisu zbabělí slaboši, kteří nedokážou soupeřit s polskou vojenskou mocí a hrdiny polských dějin, nebo jsou to užiteční zkušení vojáci, kteří si vybrali za žold bojovat s těmi, kteří jsou hodni vítězství, což jsou pochopitelně v této kronice Poláci.

V této kapitole by nebylo od věci zmínit také konkrétního českého žoldnéře. Tento člověk nám již není neznámý. Je to již zmiňovaný Oldřich Červinka. Je zde třeba poznamenat, že se Strykowski kuriózně staví k tomuto českému žoldnéři, který byl velitelem Malborku, největšího hradu a hlavního města Řádu německých rytířů. Rytíři jemu a jeho mužům nezaplatili žold, místo čehož jim vel mistr hrad zastavil. A tak toho Kazimír III. využil a zaplatil žoldnéřům, aby mu hrad předali. Strykowski tu nemluví o úplatnosti, nemluví tu o Červinkově zradě na jeho zaměstnavateli, jen o veliteli a mužích, kteří si zasloužili své peníze. Byl prý přátelský a příznivý k Polákům. Červinka prokázal Polákům velkou službu a za to si od Strykowskiho vysloužil pochvalu. Dokonce tu Strykowski popisuje, jak byly peníze nashromážděny a byla to nemalá suma, 476 tisíc zlatých.

Čech jako vrtkavý spojenec

Poměrně častá spojenectví mezi Čechy a Němci pro Strykowskiho znamenala, že se Češi čím dál více odtahují od svých severních bratrů a hledají si bratra jiného. Pokaždé, když může, vytýká Čechům spojenectví s Řádem, a ve většině případů je popisuje jako zradu. Při těchto příležitostech jej česká reprezentace jakoby zklamala. Je tomu tak například ve chvíli, kdy píše o sporu mezi Polskem a Řádem, do kterého se zaplete nejprve Václav IV., a později i Zikmund Lucemburský.

Na druhou stranu se v jeho kronice Češi objevují jako součást výpravy do Pruska a Pomoří roku 1432 tentokrát na straně Poláků. Strykowski tu popisuje, že tito Češi pod vedením hejtmana Čapka trestali ty Čechy, kteří sloužili v německých řadách. Jak je trestali, to Strykowski neříká. Strykowski chválí zápal a surovost českých bojovníků a také, jako mnozí další před ním, píše o tom, jak si nabírali mořskou vodu na důkaz vítězství. Objevuje se tu Strykowskiho dvojí pohled, i když

popisuje tyto husity. Jsou to dobří, silní a užiteční spojenci, jsou to ale také krutí zabijáci a heretici. Objevuje se tu též klasický popis drsného českého válečníka.

Ne vždy je tu tedy Čech spojen s něčím negativním a v dalším případě opět hned několikrát přichází Čechům na pomoc křesťanství s možností vylepšit si svůj obraz ve Strykowskiho očích. Kromě velké události přijetí křtu knížete Mněška v přítomnosti českých, již tehdy křesťanských elit a následné svatby s Boleslavovou dcerou Doubravkou, Strykowski píše o českém kazateli Jeronýmovi, který prý zázrakem přesvědčil mnoho Litevců, aby se obrátili na křesťanskou víru. Pravděpodobně je tímto člověkem Jeroným Pražský. Nic jiného, než událost s modlou tu však Strykowski neudává, proto i když je tento závěr pravděpodobný, je spíše domněnkou. Je pozoruhodné, že skutečně největší pochvalu v této kronice Češi dostanou, když šíří křesťanství v Polsku a Litvě.

Čech jako heretik

Nicméně i tak je tu pro Strykowskiho kontroverzní téma spojené s vírou, a tou je kališnictví. O Janu Husovi se Strykowski nezapomíná zmínit. Píše o něm jako o pražském kazateli, který bojoval proti odpustkům a jiným „zlovykům papežským“. To prý mělo odezvu i u jiných duchovních a mezi církevními hodnostáři způsobilo nepokoje. Je zajímavé, že je tu Jan Hus líčen jako bojovník proti špatným praktikám římských papežů. Strykowski souhlasí, že papeži žili v příliš velkém přepychu. Jelikož Strykowski zahrnuje odpustky mezi ony „zlovyky papežské“, je možné usoudit, že také nebyl nakloněn těmto papežským praktikám a s Husem v tomto souhlasil. Na druhou stranu ale Strykowski v dalších kapitolách píše i o husitských nepokojích, přičemž jeho učení včetně učení Johna Wicliffa označuje za kacířské.

Následníky Husova učení Strykowski odsuzuje jako heretiky. Heretici jsou odpadlíci a zrádci, kteří poznali pravou víru a zřekli se jí, narozdíl od litevských pohanů, kteří jsou pro Strykowskiho hrdiny. Ti jen následovali tradice předků. Pohany navíc bylo možné spasit křtem. Žižka je tu zmíněn stručně jako „hejtman českých heretiků“ v čele 40ti tisícového vojska, které plundrovalo města a kostely a „napáchalo mnoho zlého“. Další vítězství husitů Strykowski nemalou měrou

připisuje Zikmundu Korybutoviči, kterého prý Jagello a Witold, po dlouhém přemlouvání ze strany husitských posílů, poslali jako mstu za pletichaření Zikmunda Lucemburského. Úspěchy husitů připisuje Korybutovi, protože této situace využívá, aby velebil litevského bojovného ducha. Vychvaluje tu bojové schopnosti Litevců a jasně tím dává najevo, jak byli lepší, než bojovníci místní. Korybut si však podle Strykowskiho z Čech přinesl loupežnické manýry a zapletl se doma na Litvě do mnohých šarvátok. To samozřejmě dává za vinu rebelujícím a neposlušným Čechům.

Finální obraz Čecha

Často jsou Češi v kronice popisováni negativně. A jako záporné postavy vystupují ve většině zmínek. Nejčastěji v kronice Češi vystupují jako nepřátelé Polska Polska, a k tomu všemu v mnoha z těchto případů, jsou jedněmi z největších nepřátel. Rozdmíchávají sváry uvnitř Polska, intrikují, připravují je o území a podřívají jeho autoritu. Češi nejsou ve Strykowskiho kronice loajální ani svému panovníkovi, ani své víře. Když jsou však nápomocni Polsku, neváhá je Strykowski pochválit, jelikož hlavním hrdinou kroniky je polský stát a jeho šlechta a k velebení jeho vlasti jsou Češi jako například Červinka vhodnou pomůckou. Všechny osobnosti hodnotí podle toho, jak dobře plnili svou roli, ale pro osobnosti zahraniční používá jako hlavní kritérium jejich postoj k Polsku, potažmo Polsko-litevské straně. V mnohém Strykowski vychází z díla Jana Długosze a spoustu názorů přebírá.

Ve své diplomové práci o Janu Długoszovi dochází Josef Vávra Długoszově případě k podobnému závěru: *„Češi jsou v jeho dílech vyliční jako nepřátelé Polska, snad i jedni z nejhorších. Znovu a znovu je Długosz obviňuje z nepřátelských akcí vůči Polskému království, z vpádů a plnění jeho území, intrik vůči němu, porušování uzavřených dohod a zrad, kterých se Češi dopouští. Vnímá je jako uzurpátory polského Slezska a podporovatele vnitřních svárů v Polsku. Obecně jsou*

*Češi líčeni jako národ pyšný, pohrdavý, závistivý a nenávistný. Typická je jejich proradnost, záludnost a falešnost.*¹⁶⁶

Strykowski píše s větším odstupem času a množství událostí popisuje jakoby klidnějším tónem. Nicméně si negativní postoj k Čechům zachovává stejně jako jeho předchůdci. Někteří Poláci dodnes Čechy vnímají jako neloajální bratry, kteří spíše tíhnou k německému, než slovanskému prostoru a stále k nim mají rivalský postoj a polské kroniky na formování tohoto postoje měly jistě nemalý vliv.

---

¹⁶⁶ VÁVRA, Josef. Jan Długosz (1415 - 1480) a jeho pohled na Čechy [online]. 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavel Boček.

Prameny a literatura

I. Prameny a edice pramenů

Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. I, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846

Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Sv. II, ed. Nikołaj Malinowski. Varšava 1846

II. Literatura

BARON, Roman a MADECKI Roman: Česká polonistická studia, tradice a současnost: (filologie, historie, politologie, právo). Praha 2014.

BENEŠ, Zdeněk: Historický text a historická skutečnost. Studie o principech českého humanistického dějepisectví, Univerzita Karlova, Karolinum, Praha 1993.

BENEŠOVÁ, Michala, DYBALSKA Renata a ZAKOPALOVÁ Lucie: 90 let pražské polonistiky - dějiny a současnost: 90 lat praskiej polonistyki - historia i współczesność. Praha 2013.

BLÁHOVÁ, M.: Staročeská kronika tak řečeného Dalimila: v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota. Praha: Academia, 1995. 489 s.

COCHRANE, Eric: Historians and historiography in the Italian Renaissance. Chicago: University of Chicago Press, 1981.

DAVIES, Norman: Polsko: dějiny národa ve středu Evropy. Praha 2003.

DOROVSKÝ, Ivan: Slovanské literatury a dnešek. Brno, 2008.

FRIEDL, Jiří a kol.: Dějiny Polska. Praha, 2017

KOSMAN, Marcell: Dějiny Polska. Praha: Karolinum, 2011

KRAFL, P.: Přehled česko-polských vztahů v 10. – 15. století. Časopis Matice moravské, 122, 2003, s. 147-181.

KUTNAR, František a MAREK Jaroslav: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. Praha 1997.

LASZKIEWICZ, Hubert: Polish-Lithuania Res Publica: the Long Lasting Controversy. In: East-Central Europe in European History. Themes and Debates, ed. KLOCZOWSKI, Jerzy a LASZKIEWICZ Hubert. Lublin 2009.

MACŮREK, Josef a kol.: Češi a Poláci v minulosti. 1. Praha 1964.

MACŮREK, Josef: Dějiny polského národa. Praha 1948.

MACŮREK, Josef: Dějiny východních Slovanů. Praha 1947

MELICHAR, Václav a kol.: Dějiny Polska. Praha 1975

PETRŮ, E.: Cizinci a cizina ve starší české literatuře: Od konfrontace k úsilí a pochopení. In: Jinakost, cizost v jazyce a v literatuře. Sborník z mezinárodní konference. Ed. ČECHOVÁ, M. – MOLDANOVÁ, D. Ústí nad Labem: UJEP, 1999. s. 248 – 253.

ŘEZNÍK, Miloš: Dějiny Polska v datech. Praha 2010

VÁVRA, Filip: Pohled polských humanistických historiků na české dějiny [online]. Brno, 2015. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavel Boček

VÁVRA, Josef. Jan Długosz (1415 - 1480) a jeho pohled na Čechy [online]. 2004. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Pavel Boček.

WATSON, Christine. Tradition and Translation. Maciej Strykowski's Polish chronicle in Seventeenth-Century Russian Manuscripts [online]. 2012. Disertační práce. Univerzita v Uppsale, katedra slavistiky. Vedoucí práce: Ingrid Maier; Juhani Nuorluoto.

Resumé

This thesis aims to answer some of the questions regarding foreign relations of Czech and Polish nations, specifically views of a Polish historian Maciej Strykowski. As a source of research we use his chronicle *Kronika polska, litewska, żmódzka i wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego* and seek his description of Czech nation, state and culture. Strykowski mostly refers about Czechs in negative terms and is often very irritated by behavior of various Czech historical figures. He mostly judges those figures by their stance towards Polish state. Some Czechs are judged mildly, some harshly. A portrait of a Czech person is in his Chronicle described as an enemy and a rival.